

6

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
J V R E
TORCVLORVM.

QVAM,
ANNVENTE DIVINA CLEMENTIA.
AVCTORITATE AC PERMISSV
ILLUSTRIS FCTORUM
IN ACADEMIA ARGENTORA-
TENSI COLLEGII,
PRO
SVMMIS IN VTROQVE
JVRE HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
RITE CONSEQVENDIS
SOLENNI ERUDITORVM EXAMINI
PVBLICE SVBMITTIT
GEORGIVS GOTTLOB (G.A.FIL.) STRVIVS,
JENENSIS.

AD DIEM JULII A.E.C. M DC LXXXIIX.

ARGENTORATI,
LITERIS JOH. FRIDERICI SPOOR.

VIRO ILLUSTR
**GEORGIO ADAMO
STRVVIO**

CONSILIARIO SAXONIÆ INTIMO
REGIMINIS ET CONSISTORII SAXO-
JENENSIS PRÆSIDI
NEC NON FACULTATIS JURIDICÆ
ORDINARIO &c.

JCTO DE REPUBLICA ET LITERARIA
MERITISSIMO

*PARENTI MEO FILIALI OBSER-
VANTIA PROSEQUENDO*

S. P. D.

 *Llustre nomen Tuum inscri-
bo huic quicquid est levi-
).: (2 den-*

*densis speciminis, quo studiis meis
 Academicis coronidem impono:
 non ut æquale Beneficiis Tuis mu-
 nus offerre cogitem; sed ut obser-
 vantiam meam, cultumque, cum
 declarare aliter vix possim, osten-
 dam. Condonabunt mihi publi-
 carum commoda, quod Tua ne-
 gotia, quæ unice patriæ literatque
 Orbis salutem, uti fas est, spectant,
 inter pellem. Tu enim Deus meus
 tutelaris, quem, post Numen Im-
 mortale, solum adoro. Tu Spes
 mea atque Salus, quippe ad Te ne-
 cessitatibus urgentibus, liber est
 mihi aditus, firmumque refugium,
 nun-*

nunquam non votorum factus compos. Te Genitorem veneror, & ejusmodi, cujus in me liberalitas & singularis sollicitudo reliquorum exempla ferme supergrediuntur. Tibi soli debeo, quod scio, quodque optimis artibus ornatus, jucundio rem spiritum possim trahere. Demitte itaque Paterni vultus radios, ac contemplare filij Tui obsequiosissimi studia, quæ indies profectu crescent, si Tui affectus & amoris jubar affulserit. Crescet quoque insignis gratum animum testificandi ardor, ita, ut nihil cogitem, nihil eloquar, quibus

): (3 bus

*bus, non extollam beneficiorum
Tuorum magnitudinem incredibi-
lem. DEus modo Te servet, Pa-
rens optime, patriæ, Reip. omni-
busque bonis & tandem*

Dabam è Musæo in Academia
Argentoratensi d. $\frac{1}{2}$. Julij
A.Æ.C. M DC LXXXIX.

filio Tuo obedientissimo
Georgio Gottlobio Struvio.

Viro Magnifico,

D. D. GEORG-ADAMO
Struben.

JC. Celeberrimo, Saxoniae Ducum
Confiliario Intimo, nec non Regiminis ac Con-
sistorii Saxo-Jenensis Praesidi, simul & Scabinatus Ducalis
Ordinario, undique optimo merito.

P. S. P.

Missus ad Alsaticas, à *Te*, qui nuper, Athenas,
Filius est, soboles non renuenda *Patri*:
Hunc sine muneribus, meritoq; remittere plausu,
Relligio nobis, *Vir Venerande!* fuit.
Quare purpureæ decreta *Licentia* mitræ
Illi est, cum summo quam dat Honore Themis,
His redeat Titulis, hoc ille ornatus honore,
Ad patrios, meritâ non sine laude, Lares,
Tu verò lætare *Pater*, cui tanta reportat
Gaudia, cui *Proles* tam benè nata redit.
Ac primùm, gaudere Tuo *Te* nomine fas est;
Namque Tua hìc multùm Gloria partis habet.
Hic *Te* immortalem præstabit *Filius*: Hic, *Te*
in serâ vivum posteritate dabit.

Plaude

Plaude etiam *Nato*, Generis qui Nobilis à *Tē*
Quæsitum augebit fortiter ipse decus.
Publica quin etiam *Res* est, cui plaudere debes,
Imprimis *Patriæ* qua patet ora *Tuæ*.
Nam quascunque volent *Illi* committere partes
Saxonicae Heroes, sidera vestra, Domus,
Secure poterunt: tantisque Autoribus olim
Succedet meritis, *Filius* hicce *Tuis*.
En! Honor hic studiis nostris quoque durat in oris,
inque suo pretio est, quisquis ab arte cluit!
Gratulor ergo *Tibi*, tali de *Prole*, *Parenti*,
Gratulor & *Nato*, qui *Patris* instar erit:
Cœteraque ut cedant *Illi* feliciter, opto.
Gratulor hæc! voveo hæc! det rata vota **DEUS!**

T. Magnif. & Amplitud.

è Musæo Argentorati $\frac{14}{24}$. Julij.
A. O. R. 1688.

devotus Cultor.

D. Johannes Rebhan. JC.

Cod. & Feud. P. P. Ord. Univ. & Coll. Jurid.
Senior, S. Cæs. Pal. Com. Capit. Coll. ad
D. Thomæ ibid. Præpos. &c.

DE
JURE TORCULORUM.

CAP. I.

De

NOMINIS NOTATIONE
ET QVÆ HVC SPECTARE
VIDENTVR.

Summaria.

- §. 1. *Ex Etymologia propria verborum significatio potest erui. Jus unde derivetur? An à justitia? Secta Stoica quomodo in verborum explicanda origine versetur? Jus descendit à jussu.*
- §. 2. *Torculum descendit à torqueo: Penultima syllaba torculi an porrecta effferri debeat, an brevis? Restitutus locus Fortunati ex Vossio: Torculare. Torcular. Torcularium. Prælum, lacus, quomodo differant à torculo? Figura torculi quanam?*
- §. 3. *Homonymia Juris remissive. Jus quid in presenti notet?*

A

§. 4.

§. 4. *Torcularis Homonymia: Metaphoris inimica Jurisprudencia. Sine Drotte quid. Explicantur leges Ulpiani l. 17. pr. de act. emt. l. 8. de instr. vel instrum. legat. Torcular quid in præ-senti materia sit? Ordo dissertationis.*

§. I.

DE *Jure torcularum*
quædam traditurus, res, ordinisque ratio postulat, ut prius ipsa vocabula exponam, antequam rei intrem penetralia.

Et quidem cum verborum ex origine quædam illorum & propria significatio pierumque possit erui, vid. *Everh. loci legales.* operæ pretium erit in cunabula utriusque vocis cum *juris* tum *torculi* inquirere. *Jus* itaque quod attinet, illa Ulpiani derivatio, à *Justitia*, multos inter Criticos excitavit dissensus, quos omnes in unum fere collegit Schardius *Lex. hac voce.* quem consulas itemque *Alciat. lib. 1. parerg. c. 29. Connanum. lib. 1. c. 2.* At postquam nonnulli inter Doctores ex Philosophia Stoicorum didicerant, sectam hanc non tam originem sectatam esse vocabulorum, quam rerum; vid. *Strauchium Dissertat. Justin. 1. Aph. 1.* statim quoque animadversum est, Ulpianum, additum Stoicæ doctrinæ, rei ipsius naturalem ordinem hac derivatione monstrare voluisse, secundum quem nullum jus exerceri potest, nisi quod ex justitia provenit. Qua de re non ero contrarius Jcto, si *jus à jussu* derivem, cum agam hic potius de
Etymo-

Etymologia vocum Grammatica, quam Logica denominatione.

§. II.

Torculum descendere à *torqueo*, res ipsa loquitur, quia scilicet eo uvæ torquentur ac premuntur. Non erimus autem hic multum solliciti de controversia inter Grammaticos satis agitata: *Utrum penultima syllaba porrecta efferridebeat, an brevis?* Priscianus Beda aliique producunt istam, moti in primis illo Fortunati lib. 8, c. 5.

Calcaturus erat qui torcularia solus.

At Magnus Vossius, restituto ex MSS. hoc loco, ostendit lib. 2. de arte Grammat. c. 23. p. m. 260. propter analogiam debere esse brevem penultimam, hocque ulterius tum exemplis cum auctoritate summi Scaligeri firmat. Dicitur autem *Torculum* apud nonnullos, *Torcular*, seu per Apocopen *Torcular*, sicut ex Columella probat idem Vossius *Lex. Etymolog. hac voce*. Porro, dum Cato, c. 8. de re rustica inquit: *Torcularium si edificare velis*: subintelligit instrumentum. Præterea alio nomine vocatur *Prælum* (Sic Pomponius l. 21. π. de instr. vel instr. legat. Cum fundus sine instrumento legatus sit: *dolia, mola olearie, & prælum & quæcumque infixæ in edificata ve sunt fundi adpellatione continentur.*) à nonnullis *Lacus*, sed per Synecdochen id fieri satis est manifestum. *Prælum* enim proprie dicitur trabes in torculari, qua uva calcata premitur, unde etiam à *premendo* dictum à quibusdam sine diphthongo scribitur. *Lacus* autem est vas vinarium, quo liquor per torcular expressus recipitur. Figuram denique torculi eleganter descripserunt Cato c. 18. de re rustica. Turnebus *Advers. lib. 7. c. 25.* Varro, Porta, aliq. ita tamen, ut hodierno die & pro diversorum hominum

moribus & inclinatione maxime differat. Et hæc de origine vocum sufficiant. Addam quoque *Homonymiam*.

§. III.

Juris vocabulum perquam esse πολύσημον, Doctores, quibus rerum nomina distinguendi cura insita, *ne fæda nominum ac rerum* (uti Imperator loquitur) *sequatur confusio* persæpe jamdum notavere. Sic inter veteres Paulus Jctus frequentiores significationes in Jurisprudentia Civili occurrentes annotat, quibus recentiores alias ac alias addiderunt, quas omnes recensere nec operæ pretium erit, nec temporis ratio permittet. Sufficiat, si tribus, ut ita dicam, verbis annotem illam significationem, quam Juris vocabulum in præsentia habet materia. Notat autem *Qualitatem moralem personæ competentem ad aliquid juste habendum vel agendum*.

§. IV.

Torcularis vocabulum, quod attinet, illius raro invenies diversas significationes, nisi in earum numerum referre velis, quas Rhetorum Poëtarumve licentia Tibi suppeditabit, dum per ingeniosam translationem aut metaphoram aliis rebus ob similitudinem hocce nomen imponunt. At mittimus & hæc: in primis cum jus nostrum odio habeat ejusmodi translationibus in juris materie uti, & potius notamus eas, quas communis ratio loquendi nobis dabit. Scilicet Torcular vel notat omnem machinam, quæ tum ad exprimendum oleum cum ad vinum est idonea, vel illam solum, quæ exprimendis uvis apta est. vid. *Calepinus hac voce*. Et iterum hæc machina, quæ solum exprimendis uvis apta est, ita comparata est, ut de loco ad locum absque solutione

tione non possit transferri: vel in hunc finem constru-
cta, ut de loco ad locum absque magno labore integra
queat moveri, quam vulgò apud nos eine Drotte vocant:
& hujus meminerunt responsa Ulpiani l. 8. de instr. vel
instr. legat. In instrumento fundi ea esse, quæ fructus qua-
rendi cogendi &c. parata sunt. Cogendi quemadmodum
torcularia corbes falcesq; messoria, falces fenaria. l. 17.
de act. emt. Fundi nihil est, nisi quod terra se tenet; ædium
autem multa esse, quæ ædibus adfixa non sunt, ignorari non
oportet, ut puta seras, claves, claustra; multa etiam de fossa
esse neque tamen fundi aut villæ haberi, ut puta vasa vina-
ria, torcularia: quoniam hæc instrumenti magis sunt,
etiamsi ædificio coherent, At cum instrumenti hujus vel
torculi mobilis usus hodiernis temporibus sit rarissi-
mus, hocce à tractatu nostro removemus, & solum jus
circa machinam illam immobilem, qua vinum extorquetur,
in presenti explicare nobis proposuimus. Hæc itaque de
nominis notatione dicta sunt. Nunc ipsius argumen-
ti penetralia intrabo, & definitione, divisioneque pro-
positis simul explicabo, quæ notatu digna singularia-
que occurrent. DEUS modo ter optimus maximus se-
cundet cœpta, quo finem inveniant felicem.

CAP. II.

De

DEFINITIONE ET
DIVISIONE.

§. 1. Definitur Jus torculorum.

A 3

§. 2.

- §. 2. *Dividitur. Quilibet in fundo suo potest libere torculum edificare. Mylerus torculi publici naturam explanavit.*
- §. 3. *Privatum torcular quid sit? An res immobilis?*
- §. 4. *Si solvatur torculum, an adhuc pro re immobili ligna sint habenda?*
- §. 5. *In privatorum bonis quanam res? Jus in torculo. Jus ad Torculum.*
- §. 6. *An domus adpellatione veniat torculum? Heringii error notatur.*

§. I.

DEfinio Jus torculorum, quod sit *jus ratione torculorum alicui competens.* Scilicet jus est partim propter *qualitatem*, qua ipsum torcular ex hominum dispositione est adfectum, quatenus scilicet ab aliquo legitime est acquisitum; partim propter *obligationem*, per quam quidem non ipsum torcular homini est obnoxium, sed alter adstrictus ad hoc præstandum, ut in emtione venditione, locatione conductione sunt exempla. Atque inde patet quoque, quid reliqua verba in definitione denotent: cum enim dominia rerum usu exigente & humanis necessitatibus essent introducta, ac varii contractus circa res constituerentur, factum quoque est, ut *ratione* rerum homo injustus censeretur, si rem non præstaret, quæ alteri *legitime* competebat.

§. II.

Porro cum jura hæc rerum pro subjecta materia essent varia, contingebat quoque, ut mutatis rebus mutarentur ipsa jura, prout scilicet honestas utilitasve Reipublicæ juberet. Ita v. g. novimus, quod quamdiu jus in feras esset ex primævo DEI instituto commune omnibus hominibus, tamdiu unicuique liberum fuit easdem capere: postquam autem feras majestas sibi vindicaverat, ut ita natura ferarum quasi immutaretur per advenientes alias circumstantias, jus antérieur expiravit, tanquam naturæ ferarum penitus contrarium. Atque idem accidebat in torcularibus. Hæc enim olim quilibet privatus in fundo suo aut ædibus sui aliorumve usus gratia libere ædificabat, uti prolixè hoc probat Mylerus c. 18. §. 5. *Metrologia*. Jacob van der Graef *de Regal. lib. c. 6. n. 6*. Sixtin *de Regal. lib. 2. c. 3. n. 46*. Postquam autem voluntas superiorum quibusdam in terris torcularibus aliam naturam plane induerat, sibi que soli vindicaverat eorum ædificationem, nata est distinctio inter torculum *publicum & privatum*, ita ut aliud Jus sit circa torcular publicum, aliud circa privatum. A privato autem initium faciam, relicto publico usque ad finem nostræ tractationis, cum jamdum huic aliqua in parte satisfecerit Mylerus *Juris tum publici cum privati Antistes & doctrina & experientia insignis*. Vid. ipsius *Metrologia*. c. 18.

§. III.

Privatum Torcular definimus *quod sit res immobilis, quæ in privatorum est bonis*. Rem immobilem esse dicimus. Scilicet novimus res corporales vel esse mobiles vel immobiles. Mobiles quæ de loco in locum transferri possunt, salva ipsarum substantia sive integritate. Vid.

Vid. Hahn. *ad Wesenbec. de rer. div. n.4.* Gail. 2. *Obs. 11.* Joseph. Ludov. *in concl. juris.* Anton. Gabriel. *lib.6. de V.S. concl.6.* Wesenbec. *conf.61.* Immobiles, ut I Cti communiter distinguunt, vel sunt naturaliter tales vel civiliter. vid. *Parentis pie Venerandi, Syntagm. Juris Civil. Exerc.3. §.83.* Naturaliter tales sunt res corporales, quæ natura sua moveri nequeunt vid. Cl. Fritschius *in add. ad Wehneri Obs. pract. voc. Nageß.* Et hæc quidem vel statim principio rerum conditarum extiterunt immobiles, vel demum hominum arte immobiles sunt redditæ. (*nagelfest gemacht. Wehner. Obs. pract. voc. nagelfest.*) Et harum posteriorum in numerum refero Torculum. Hoc enim postquam solo fixum inædificatumve pro immobili jure meritoque habetur. Vid. Sichard. *in l.1. n.8. C. de Oper. libert.* Goddæum *in legem 241. de V.S.* Et ideo fundo sine instrumento legato, respondet Pomponius. *l.21. π. de instr. vel instr. legat. dolia, mola olivaria & prelum, & quæcunque infixæ inædificatæve sunt fundo legato continentur.* Sicuti quoque si ita ædificio cohæret, ut inde moveri non possit, etiam domui vel ædificio cedit. *l.76. de contrah. emt. l.19. de act. emt. & vend.* Propius enim est, ex mente Proculi: *l.38. §.2. π. de act. empt. & vend. ut inserta & inclusa ædificio, partem ejus esse existimemus.* vid. Mantica. *de Conject. V.V. lib.9. tit.3. n.5.* Tiraquellus *ad h.l.*

§. IV.

Ex dictis itaque patet, quod venditis legatisve omnibus immobilibus etiam torculum legatum venditumve censeatur. Sic quoque præscriptione longi temporis legitimum torculi acquiri dominium sicuti reliquorum immobilium censeo. *Quod si autem sol-*
vatur

vasur torculum, an adhuc pro immobili habeatur, quaeritur?
 Et puto ex doctrina Javoleni, *ita immobile esse, si stipites
 ejus in terra defossi sunt, quod si supra terram sunt, rutis &
 casis (hoc est mobilibus) cedere.* Sic quoque ligna, quæ
 ad extruendum torculum sunt fabricata, *in rutis & casis
 habentur.* Aliud tamen juris est in his, quæ detracta sunt,
 ut reponerentur: *Immobilibus enim accedunt. l. 18. π. de act.
 emt. & vend.* ea scilicet ex ratione, quoniam id, quod
 aliquando ædificii vel fundi fuit, facilius in eandem
 causam recidere potest, quam quod nunquam fuit. Est
 enim facilis cujusque rei reditus ad suam causam. *vid.
 l. 27. de pact. §. 2. l. 242. §. ult. de V. S.* Alia commoda &
 jura rerum immobilium prolixè enumerant Heringius
de molend. q. 8. Paulus Voëtius *de natura rerum mobi-*
lium & immobilium.

§. V.

Reliqua verba definitionis differentiam notant in-
 ter torculum publicum & privatum. In privatorum
 autem bonis sunt omnes illæ res, quæ in privatorum
 sunt patrimonio, sive sint res quoquo modo privato-
 rum, sive privatis quoquo modo ex contractu seu deli-
 cto debitæ. *Vid. Barbos. tr. de Appell. verb. juris signif.
 Appellaz. 35. Actolin. Resolut. 101. §. 22. Brunnemann. con-*
sil. penult. n. 105. Anton. Pichard. in Inst. lib. 2. tit. 1.
 Atque inde circa torcular duplex jus competit, *jus in tor-*
cular & jus ad torcular, sicuti circa omnes res, quæ in
 privatorum sunt bonis. *Vid. tractatus accuratissimus*
Hahnij, qui in genere jura rerum eleganter & concise
 explicat, ad quem in præsentì cupidum lectorem remit-
 tens, ea proponendi animus est, quæ singularia circa
 jura torculorum occurrent.

§. VI.

Coronidis loco hic notari meretur quæstio: *utrum domus adpellatione etiam veniat torculum?* vel specialius: *utrum statutum, quod comburentem domum extraordinaria gravissimaque pœna persequitur etiam pertineat ad comburentem torculum?* Heringius q. 39. n. 14. in terminis molendini (cui plerisque in rebus simile est torcular) affirmativam sequitur, *sed sine ratione*, uti rectius asserit Speidelius in *Notab. voc. Hausß*. Observat equidem Heringius, quod domus adpellatione contineatur non solum ædificium, factum ex lapidibus calce & cæmentis, sed etiam domus ex lignis. *arg. l. 1. §. 8. de vi & vi armata.* Plane si quis de ligneis adibus dejectus fuerit, nemo ambigit, interdicto locum fore, quia quale quale sit, quod solo cohæreat, inde qui vi dejectus est, habet interdictum. Verum omittit hic aliud substantiale omnium domuum, quod scilicet earum ædificationis finis primarius debeat esse habitatio. Inde argute Speidelius d. l. *Posito quod molendinum inter immobilia censeretur, non tamen statim nomine domus veniret, cum principalis molendini finis non sit habitatio, sed molitura.* Patet itaque ex hisce, neque torculum adpellatione domus venire, quia per accidens interdum præbeat hominibus sedem rerum suarum, cum primarius ejus finis sit uvarum pressio. Vid. Bartol. in l. 1. §. *deinde de cloacis. & l. cetera. §. hoc senatus. de legat. 1.* Fusar. tr. de Subst. q. 360.

CAP. III.

De

JVRE IN TORCVLO.

- §. 1. *An privatus non obstante præscriptione investitura & consuetudine possit torculum in fundo suo vel vinea edificare? Recensetur distinctio Myleri.*
- §. 2. *Jus prohibendi edificare torcular potest præscribi: Triginta annorum spatium, si titulo eareat præscribens. Sin titulum habeat? Prohibitio an debeat esse judicialis? Quando incipiat currere hac præscriptio? Licet Princeps longo tempore solus in aliquo pago torculum habuerit, non potest impedire novum torculum extruere.*
- §. 3. *Cum jure prohibendi edificare torculum potest investiri vassallus.*
- §. 4. *Consuetudine idem jus potest obtineri.*
- §. 5. *Refutatur distinctio Myleri. Edificare quid notet?*
- §. 6. *Chassanæi opinio probatur.*

- §. 7. *Licet quidam incola paruerint Edicto prohibitorio domini & talis prohibitio transiverit in notitiam totius universitatis, an prescriptio ad hanc quoque extendatur? Refutatur Myleri assertum.*
- §. 8. *Torculum adificare mihi licet, etiam si vicinus in suo fundo torculum extructum habeat, & inde damnum sentiat: Limitatur, nisi dolose fiat, vel ad emulationem. In dubio tamen hoc non presumitur.*
- §. 9. *Vinea est pradium rusticum. Servitus in alieno torculari uvas exprimendi quid sit?*
- §. 10. *Servitus hac ad aliam postea quaesitam vineam non extenditur.*
- §. 11. *Extirpata vinea an hac servitus expiret? Explicatur l. 13. de Servit. prae. rustic.*
- §. 12. *Habitatio in torculo regulariter non potest constitui.*
- §. 13. *Servitutes irregulares. Explicatur l. 14. §. 3. de alim. legat. Vicinitas praediorum an ad servitutes requiratur.*

§. 14. *De Amissione hujus servitutis. Enodatur l. 14. C. de Servit. & aq.*

§. I.

VNicuique olim liberum fuisse torcular in fundo suo extruere jamdum antea notavimus, ita ut extructo torculari plenum illius dominium dominus fundi haberet. At postquam princeps nobilisve vel præscriptione vel investitura acquisivit jus prohibendi torculorum extructionem, intricata oritur quæstio: *An privatus non obstante superioris præscriptione &c. possit torculum in fundo suo vel vinea edificare?* Mylerus, Avendani Canceri aliorumque summorum virorum auctoritatibus motus, distinctione hic utitur *d. l. c. 19. §. 8.* *Hoc tamen jus prohibendi, inquit, eatenus intelligendum est, ne subditi in usum aliorum concivium torcula & similia aedificia construere possint. Secus vero dicendum est, si pro suo proprio usu & in privatam vinearum utilitatem talem structuram facere velint. &c.* Quæ verba cum rationi doctrinæque Juris nostri cum Civilis, tum publici videantur aliqua in parte repugnare, operæ pretium erit, hoc assertum paulo curatius examinare.

§. II.

Scilicet si de *Præscriptione* prius quæras, quid ex legibus nostris apertius esse potest, quam quod omnes res tam corporales quam incorporales præscriptioni sint obnoxie, nisi quibus vel natura vel lex obstet. vid. *pr. Inst. de Usucap. verb. dominia rerum iusta causa possessionis precedente acquiruntur. l. un. C. de Usucap. transform. Rachel. lib. 2. Jurispr. tit. 9. §. 21.* Legem quod attinet, res dubio plane caret. Nullam enim si vastum juris istius

Civilis & publici mare pererres, invenies, quæ usucapionem hujus juris prohibeat. Naturam si spectes, manifestum erit, jus hocce libere ædificandi torcula, cum sit in commercio, & per varias conventiones possit alienari, præscribi quoque posse. Vid. Goeddæus *Consil. Marpurg. Vol. 4. consil. 17. §. 254.* Inprimis si perpendas Philosophiam illam Pauli *l. 28. de V. S. Alienationis verbum etiam usucapionem continere: vix esse enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi.* Præscribi itaque jus hoc posse triginta annis, si titulo careat præscribens ex traditis à Matth. de Afflic. *decis. 388. n. 19.* Wesembec. *consil. 67. n. 19.* Hieron. Schurff. *consil. 69. n. 20. 21.* concludo. Quemadmodum quoque si justo titulo & bona fide munitus longi temporis lapsus sufficere censent Schurffius. *cons. 1. n. 18.* Wesembec. *d. l.* Modo animadvertetur ex *gl. in l. 11. qui luminibus.* in verb. *formam π. de servit. urban. prad.* quod præscriptionum hoc genus incipiat currere à die, quo prohibitus quis fuit ab ædificando, illique inhibitioni acquievit: Natta *consil. 227. tom. 1.* quia per talem prohibitionem & subsequutam acquietionem seu scientiam & patientiam existit quasi possessio jurium negativorum. Francisc. Bald. *de præscript. part. 4. pr. quest. 2. n. 3.* Neque tamen refert an prohibitio hæc sit judicialis, an extrajudicialis, quod multis DD. auctoritatibus firmat Rosenthal. *de feud. c. 5. concl. 25. 27.* Essentiale itaque hujus præscriptionis est prohibitio, ita ut licet Princeps longo tempore solus in aliquo pago torculum habuerit, ad quod subditi tempore immemoriali venerunt, nullus tamen privatus impediri possit à domino, torculum novum extruere. Vid. Myleri *Metrolog. c. 18. §. 1,*

§. III.

Secundo, cum res subditorum privati domini jure non sint ita munitæ, ut majestati civili nihil juris in illas sit relictum, aperte sequitur, Principem, qui majestatis radio fulget, vasallum suum cum jure hoc prohibendi ædificare torcula justa ex causa posse *investire*. Ea enim est domini eminentis auctoritas, ut privatis non solum rebus suis non liceat malè uti; sed & ut illorum res, earum usum administrationemve ad publicam utilitatem possit dirigere. §. 2. *Inst. de his, qui sui vel alieni Juris*. Vinn. *ad h. l. n. 3.* Sic secundum Glossam *in l. per. provincias C. de edific. privat.* dominus quoque prohiberi potest in suo proprio solo ædificare, si ædificium præbiturum sit materiam seditionis aut rixarum: cum tali casu (*juxta* Everh. Jun. *vol. 1. Consil. 23. n. 19.*) publica & communis alicujus pagi vel provinciæ utilitas præferenda sit privatæ.

§. IV.

Tertio tandem quod *consuetudinem* attinet, cum leges & jura mutet, alteret, moderet, restringat, aboleat, consequens est, eandem posse aliud jus contra libertatem naturalem inducere. vid. *l. 3. C. de long. consuet.* Et licet dentur consuetudines, quæ ut malæ & illaudabiles (*böse und unvernünftige Gewohnheiten* Besold. *Thesaur. Pract. h. v.*) reprobentur legibus nostris & prohibeantur. vid. *P. H. D. Carol. V. art. 218.* Frider. *Mind. proces. 57. n. 1.* in earum tamen numerum nec recensitam invenies consuetudinem prohibendi torcularia ædificare, quæ tempore Caroli V. & latæ illius constitutionis in Saxonia, inque Ducatu Lotharingiæ jamjam vigebat. vid. Mylerus. *d. 11. c. 18. §. 16.*

§. V.

Discussis itaque præjudicialibus quæstionibus. An jus prohibendi ædificare torcular sit habile ad præscriptionem investituram vel consuetudinem ad distinctionem Myleri antea jamdum traditam devenimus. Scilicet tota ambiguitas latet in verbo *ædificare*, quod in jure nostro proprie nihil aliud denotat, quam *edes facere*: improprie vero aliquando refertur ad quodvis aliud genus constructionis, veluti *navem ædificare* dicit Hermogenianus l. 46. §. 2. *de Jure Fisci*: Paulus *Insulam* (i. e. domum) *ædificare* l. 27, §. *ult. de R. V.* Sic quoque ædificare in Edicto de mortuo inferendo intelligitur non tantum is, qui novum opus molitur, verum is quoque, qui vult reficere. Præsentem autem in materia idem notat, quod *extruere*, sicuti passim in *tit. illo Cod. de edific. privat.* Et jus prohibendi ædificare torculum est *jus, quo alterum cogere possum desistere à torculorum extruptione.* Extruere autem non tantum de eo dicitur, qui in aliorum utilitatem ædificat, sed etiam de eo, qui in suum commodum ædificia parat, uti communis loquendi ratio satis superque testatur. Vbi itaque lex ratiove legis silent, non decet J C tum, fingere specialitatem, vel contra omnem loquendi consuetudinem verba restringere. Jus enim nostrum nunquam permittit à verborum proprietate in iisdem explicandis recedere, nisi res subjæctæ materia vehementer id exigant. Quo itaque jure præter necessitatem jus hocce prohibendi ædificare torcularia, quod dominus justa ex causa acquisivit, mutilamus, ita ut contra primam illam propriamve significationem impropriam verbis hisce contra omnium legum J Ctorumque veterum linguam attribuamus.

§. VI.

§. VI.

Secundo, cū (juxta regulam istam Hermeneuticam, *ubi eadem est ratio, idem quoq; jus est:*) eadem & adhuc fortior ratio, quam, quæ jus prohibendi ædificare torcula in usum aliorum introduxit, urgeat prohibitionem ædificandi torcula in usum suum, manifestum quoque erit, nihil esse impedimento, quo minus hoc jus prohibendi ædificare torcula, includat quoque torcula, quæ quis in suum usum molitur extruere. Postquam enim imperantes cognoverant, quod permissa omnibus subditis facultate extruendi torcula, nullus modus esset futurus, ita, ut hac potestate in certissimam rei familiaris perniciem (cum stultitiam patiantur opes) abuterentur, boni publici ergo prudenter introduxerunt, ut sibi solis licitum esset torcula extruere. Et licet fingas patrem familias, qui immensas opes in vinearum comparationem exhauserat, illa tamen pecunia nunquam satis erit vel ad novum torculum extruendum, vel quotannis reparandum, aliosve sumtus in torculi ministros necessario impendendos. Plura hac de re non addo, sed cum Chassanæo *ad Consuet. Paris. tit. de fiefs. §. 9. vers. ista questio.* concludo, quod jus prohibendi ædificare torcular vel præscriptum, vel investitura acceptum, vel consuetudine acquisitum sese extendat secundum propriam significationem ad omnem torculorum ædificationem, sive fiat in propriam sive aliorum utilitatem. Omnia enim jura tum divina tum humana ipsaque ratio naturalis obligat cogitque majestatem, consulere subditis, eorumque facultates sibi cordi habere.

§. VII.

Ex traditis quoque patet, quid sentiendum sit de alio asserto Myleri c. 19. §. 17. quod licet quidam in-

colæ paruerint Edicto prohibitorio domini, non tamen extendi hanc præscriptionem posse ad omnes de universitate, *licet talis prohibitio transiverit ad notitiam totius populi vel universitatis.* Rationes (1.) desumit ex illo trito, quod unus civium toti universitati facto suo nocere non possit. (2.) quod pars singulorum de universitate majori parti præjudicare non queat, in primis in præscribenda naturali libertate. Ad (1) respondeo limitando, tunc non teneri universitatem, si privatus quid perpetret nec sciente universitate nec postea rati habente. At præsentī in casu dum silet universitas, tacite consentit in conatus domini, quo faciunt tradita à Valle *consil. 70. n. 32. vol. 1.* Gilman. *Voto 24. n. 46. Symphor. tom. 4. part. 1.* In primis cum hic nulla fere prohibitio à domino procedere possit, ne hæc addatur causa, quod nullus civium illo indistinctu habeat jus torcula extruendi. Itaque & (2) objectio cadit: non enim minor pars hoc in casu præjudicat majori, cum hæc prohibitio tangat, uti jamdum probatum, totam universitatem. Neque inde, quod unus civium silet, incipit præscriptio contra universitatem, sed inde postquam ad universitatis aures hæc prohibitio à domino facta pervenerat, eaque silentio suo tacite quasi probaverat voluntatem superioris. Pro quibus quoque faciunt, quæ scite scribit Aym. Cravett. *in tr. de antiq. temp. in 4. parte §. materia ista. n. 86. versic. sed posset aliquis.* ubi dicit, quod quasi possessio juris piscandi in aliqua parte fluminis, aliosque prohibendi, acquisita ex prohibitione, aliquibus facta, profit non contra prohibitos tantum, sed contra omnes etiam non prohibitos, dum tamen ejusmodi prohibitio pervenerit ad notitiam totius populi vel majoris partis ejus, & nullus contradixerit: *Alias, inquit, raro, vel nunquam,*

in similibus posset acquiri possessio, vel induci consuetudo. Quid? quod ex l.13. *π. de injur.* is, qui vel longa consuetudine vel privilegio acquisivit proprium jus maris, possit prohibere vel agere contra quemcunque ipsum in jure suo turbantem, nec requiritur, quod ille turbator aliquando fuerit prohibitus.

§. IIX.

Denique circa torculorum ædificationem alia quoque movetur quæstio. *An torculum ædificare mihi liceat, etiamsi vicinus in suo fundo torculum extructum jam possideat, & ita damnum aliquod occasione hujus novi torculi patiatur?* Et cum non tam damnum detur, quam lucrum impediatur, & unicuique sibi vigilare & conditionem suam meliorem facere liceat. *Wesenbec. consil. 34. n. 17.* concessum esse respondet *Mylerus c. 18. §. 9.* modo non dolose, & ad æmulationem, in juriam vel damnum alterius principaliter tale torcular extruatur: vel modo ne collectis impositis aut alia ratione impediantur vel cogantur homines, quo minus ante solito torculo utantur. *Ernest. Cothm. Respons. 93. n. 84.* Vid. quoque *Ozas. decis. Pedem. 17. n. 3.* *Boërium decis. 125.* *Guid. Pap. q. 298.* aliosque, qui idem de ædificatione furni, molendini aliorumque ædificiorum testantur. Cæterum in dubio tamen præsumitur quis ædificare ad suam utilitatem; ideo æmulationem alleganti incumbit onus probandi. *Gail. obs. 69. n. 30.* *Barthol. Cœpolla de Servit. urb. præd. c. 50. n. 2.* *Hippol. Riminald. consil. 498. n. 22. 23.* *Goeddæus Vol. 4. Consil. Marpurg. consil. 38. n. 10.* nam alter alteri nocere nunquam in jure præsumitur. *Ozas. decis. 7. n. 7.* Sicuti quoque non tam affectus quam effectus, non tam consilium quam res ipsa, non tam hominis quam

legis voluntas hisce casibus considerari & expendi debet. Coth. *Resp.* 93. n. 96. Vol. I. Quid vero sit ad æmulationem ædificare? omnium optime explicant Cravetta *conf.* 94. Menoch. *de arbit. jud. lib.* 2. c. 156. & quibus convincatur ædificans producendis argumentis, produnt Gailius, Mascardus &c. *vid.* Grævius *lib.* 1. *concl.* 69. n. 8. e. g. præsumptio æmulationis cessat, quando impensæ ædificii excedunt commodum inde percipiendum. Sixtin. *de Regal. lib.* 2. c. 3. n. 83. Et hæc de ædificatione torculi sufficiant: Nunc de *servitute alieno in torculari uvas exprimendi* paucis agemus.

§. IX.

Scilicet libertatem domino aliàs in re sua competentem variis modis posse adimi novimus, ita ut ad alterius utilitatem aliquid in suo pati teneatur vel non facere. Atque hi modi plerumque *Servitutum* nomine veniunt, quæ cum constituentur ad utilitatem vel personæ vel rei. Jo. Cöppen. *lib.* 1. *obs.* 76. n. 5. duplex oritur servitus Realis atque Personalis. Ista ipsam rem persequitur, & jus reale dicitur, comparatione scilicet facta ad aliud mere personale, imo uti Grotius loquitur *lib.* 1. *de J. B. & P. c.* 1. n. 4. non quia non ipsum quoque hoc personæ competat, sed quia non alij competit, quam qui rem certam habet. *vid.* Hottom. *de verbis Juris* voc. *Servitus*. Et cum Servitus hæc realis vel prædialis (*ut mavult* Azo, *cum appellatio rei nimis sit generalis*. Sichard. *in rubr. C. de Servit. & aqu.* n. 1. Coras. *Miscell. lib.* 5. n. 25.) sine prædiis constitui non possit, inde pro diversitate prædiorum diversæ oriuntur servitutes. Jul. Pac. *Method. ad Justin. Cod. lib.* 3. *tit.* 34. n. 7. Prædia vero vel urbana sunt vel rustica, Et cum vinea præstet usum rusticum, quem

quem eleganter & curate exponit Parens, quem fata Reip. mihi que diutius servant. *Syntagm. Jur. Civil. Exerc. 13. §. 5.* eandem inter prædia rustica refero, & per consequens etiam Servitutem alieno in torculo uvas premendi inter Servitutes rusticas. Servitutes enim rusticæ denominantur non à prædio serviente, sed dominante, quod copiosè contra Corasium dissentientem propugnat J. Pacius, laudatus propterea à Frantzkio in *Comm. ad tit. π. de Servit. n. 65.* Jo. Cöppen. *lib. 1. obs. 76. n. 7.* Consistit igitur hæc servitus in eo, ut quis uvas suas è vinea sua collectas possit in alieno torculari ex conventionem aut aliam ob causam exprimere vel nulla plane præstita mercede, vel pauca admodum. *vid. l. 3. de S. P. R.*

§. X.

Et præter hoc nihil peculiare inest huic servituti: Amittitur uti reliquæ rusticæ: Acquiritur uti eadem. Attamen quoniam diximus vineæ deberi, quæri potest: *Si hoc jus vindemiam faciendi in alieno torculari acquisiverim vineæ meæ, & postea aliam quoque vineam emam, an possim quæsitæ noviter vineæ uvas illic calcare dilatando Servitutem?* Et rectè respondent Rosfredus in libello de confess. vers. *sed illud quaritur*, Lucas de Penna in *l. parhippum 4. C. de cursu publico lib. 12.* non deberi vineæ postea quæsitæ hanc servitutem. Namque Servitutum naturæ repugnat, ut extendantur. Atque hoc est, quod ait *lex. 12. C. de Servit. & aqu. non modus prædiorum sed servitus aquæ ducendæ terminum facit.* Neque porro prædium potest amplius onerari quam pati debet *vid. l. 1. §. 16. de aqu. cottid. & æstiv.* Neque servitutes constituuntur, nisi quatenus fundo, cui servitus opus est, uti loquitur

VIRO ILLUSTR
**GEORGIO ADAMO
STRVVIO**

CONSILIARIO SAXONIÆ INTIMO
REGIMINIS ET CONSISTORII SAXO-
JENENSIS PRÆSIDI
NEC NON FACULTATIS JURIDICÆ
ORDINARIO &c.

JCTO DE REPUBLICA ET LITERARIA
MERITISSIMO

*PARENTI MEO FILIALI OBSER-
VANTIA PROSEQUENDO*

S. P. D.

 *Illustre nomen Tuum inscri-
bo huic quicquid est levi-
den-*

*densis speciminis, quo studiis meis
 Academicis coronidem impono:
 non ut æquale Beneficiis Tuis mu-
 nus offerre cogitem; sed ut obser-
 vantiam meam, cultumque, cum
 declarare aliter vix possim, osten-
 dam. Condonabunt mihi publi-
 carum commoda, quod Tua ne-
 gotia, quæ unice patriæ literatque
 Orbis salutem, uti fas est, spectant,
 inter pellem. Tu enim Deus meus
 tutelaris, quem, post Numen Im-
 mortale, solum adoro. Tu Spes
 mea atque Salus, quippe ad Te ne-
 cessitatibus urgentibus, liber est
 mihi aditus, firmumque refugium,
 nun-*

nunquam non votorum factus compos. Te Genitorem veneror, & ejusmodi, cujus in me liberalitas & singularis sollicitudo reliquorum exempla ferme supergrediuntur. Tibi soli debeo, quod scio, quodque optimis artibus ornatus, jucundio rem spiritum possim trahere. Demitte itaque Paterni vultus radios, ac contemplare filij Tui obsequiosissimi studia, quæ indies profectu crescent, si Tui affectus & amoris jubar affulserit. Crescet quoque insignis gratum animum testificandi ardor, ita, ut nihil cogitem, nihil eloquar, quibus

*bus, non extollam beneficiorum
Tuorum magnitudinem incredibi-
lem. DEus modo Te servet, Pa-
rens optime, patriæ, Reip. omni-
busque bonis & tandem*

Dabam è Musæo in Academia
Argentoratensi d. $\frac{1}{2}$. Julij
A. Æ. C. M DC LXXXIIX.

filio Tuo obedientissimo
Georgio Gottlobio Struvio.

Viro Magnifico,

D. D. GEORG-ADAMO
Struben.

JC. Celeberrimo, Saxoniae Ducum
Confiliario Intimo, nec non Regiminis ac Con-
sistorii Saxo-Jenensis Praesidi, simul & Scabinatus Ducalis
Ordinario, undique optimo merito.

P. S. P.

Missus ad Alsaticas, à *Te*, qui nuper, Athenas,
Filius est, soboles non renuenda *Patri*:
Hunc sine muneribus, meritoq; remittere plausu,
Religio nobis, *Vir Venerande!* fuit.
Quare purpureæ decreta *Licentia* mitræ
Illi est, cum summo quam dat Honore Themis,
His redeat Titulis, hoc ille ornatus honore,
Ad patrios, meritâ non sine laude, Lares,
Tu verò lætare *Pater*, cui tanta reportat
Gaudia, cui *Proles* tam benè nata redit.
Ac primum, gaudere Tuo *Te* nomine fas est;
Namque Tua hîc multùm Gloria partis habet.
Hic *Te* immortalem præstabit *Filius*: Hic, *Te*
in serâ vivum posteritate dabit.

Plaude

Plaude etiam *Nato*, Generis qui Nobilis à *Te*
Quæsitum augebit fortiter ipse decus.
Publica quin etiam *Res* est, cui plaudere debes,
Imprimis *Patriæ* qua patet ora *Tuæ*.
Nam quascunque volent *Illi* committere partes
Saxonicae Heroes, sidera vestra, Domus,
Secure poterunt : tantisque Autoribus olim
Succedet meritis, *Filius* hicce *Tuis*.
En! Honor hic studiis nostris quoque durat in oris,
inque suo pretio est, quisquis ab arte cluit!
Gratulor ergo *Tibi*, tali de *Prole*, *Parenti*,
Gratulor & *Nato*, qui *Patris* instar erit:
Cœteraque ut cedant *Illi* feliciter, opto.
Gratulor hæc! voveo hæc! det rata vota **DEUS!**

T. Magnif. & Amplitud.

è *Mulæo Argentorati* $\frac{14}{24}$. *Julij.*
A. O. R. 1688.

devotus Cultor.

D. Johannes Rebhan. JC.

Cod. & Feud. P.P. Ord. Univ. & Coll. Jurid.
Senior, S. Cæs. Pal. Com. Capit. Coll. ad
D. Thomæ ibid. Præpos. &c.

DE
JURE TORCULORUM.

CAP. I.

De

NOMINIS NOTATIONE
ET QUÆ HVC SPECTARE
VIDENTVR.

Summaria.

- §. 1. *Ex Etymologia propria verborum significatio potest erui. Jus unde derivetur? An à justitia? Secta Stoica quomodo in verborum explicanda origine versetur? Jus descendit à jussu.*
- §. 2. *Torculum descendit à torqueo: Penultima syllaba torculi an porrecta effferri debeat, an brevis? Restitutus locus Fortunati ex Vossio: Torculare. Torcular. Torcularium. Prælum, lacus, quomodo differant à torculo? Figura torculi quenam?*
- §. 3. *Homonymia Juris remissive. Jus quid in presenti notet?*

A

§. 4.

§. 4. *Torcularis Homonymia: Metaphoris inimica Jurisprudencia. Eine Drotte quid. Explicantur leges Ulpiani l. 17. pr. de act. emt. l. 8. de instr. vel instrum. legat. Torcular quid in præsentimateria sit? Ordo dissertationis.*

§. I.

DE *Jure torcularum*

quædam traditurus, res, ordinisque ratio postulat, ut prius ipsa vocabula exponam, antequam rei intrem penetralia.

Et quidem cum verborum ex origine quædam illorum & propria significatio pierumque possit erui, vid. *Everh. loci legales*. operæ pretium erit in cunabula utriusque vocis cum *juris* tum *torculi* inquirere. *Jus* itaque quod attinet, illa Ulpiani derivatio, à *Justitia*, multos inter Criticos excitavit dissensus, quos omnes in unum fere collegit Schardius *Lex. hac voce*. quem consulas itemque *Alciat. lib. 1. parerg. c. 29. Connanum. lib. 1. c. 2.* At postquam nonnulli inter Doctores ex Philosophia Stoicorum didicerant, sectam hanc non tam originem sectatam esse vocabulorum, quam rerum; vid. *Strauchium Dissertat. Justin. 1. Aph. 1.* statim quoque animadversum est, Ulpianum, additum Stoicæ doctrinæ, rei ipsius naturalem ordinem hac derivatione monstrare voluisse, secundum quem nullum jus exerceri potest, nisi quod ex justitia provenit. Qua de re non ero contrarius JCto, si *jus à jussu* derivem, cum agam hic potius de Etymo-

Etymologia vocum Grammatica, quam Logica denominatione.

§. II.

Torculum descendere à *torqueo*, res ipsa loquitur, quia scilicet eo uvæ torquentur ac premuntur. Non erimus autem hic multum solliciti de controversia inter Grammaticos satis agitata: *Utrum penultima syllaba porrecta efferridebeat, an brevis?* Priscianus Beda aliique producunt istam, moti in primis illo Fortunati lib. 8. c. 5.

Calcaturus erat qui torcularia solus.

At Magnus Vossius, restituto ex MSS. hoc loco, ostendit lib. 2. de arte Grammat. c. 23. p. m. 260. propter analogiam debere esse brevem penultimam, hocque ulterius tum exemplis cum auctoritate summi Scaligeri firmat. Dicitur autem *Torculum* apud nonnullos, *Torcularē*, seu per Apocopen *Torcular*, sicut ex Columella probat idem Vossius *Lex. Etymolog. hac voce*. Porro, dum Cato, c. 8. de re rustica inquit: *Torcularium si edificare velis*: subintelligit instrumentum. Præterea alio nomine vocatur *Prælum* (Sic Pomponius l. 21. π. de instr. vel instr. legat. Cum fundus sine instrumento legatus sit: *dolia, mola olearia, & prælum & quaecumque infixata in edificata ve sunt fundi adpellatione continentur.*) à nonnullis *Lacus*, sed per Synecdochen id fieri satis est manifestum. *Prælum* enim proprie dicitur trabes in torculari, qua uva calcata premitur, unde etiam à *premendo* dictum à quibusdam sine diphthongo scribitur. *Lacus* autem est vas vinarium, quo liquor per torcular expressus recipitur. Figuram denique torculi eleganter descripserunt Cato c. 18. de re rustica. Turnebus *Advers. lib. 7. c. 25.* Varro, Porta, aliq̃. ita tamen, ut hodierno die & pro diversorum hominum

moribus & inclinatione maxime differat. Et hæc de origine vocum sufficiant. Addam quoque *Homonymiam*.

§. III.

Juris vocabulum perquam esse πολύσημον, Doctores, quibus rerum nomina distinguendi cura insita, *ne fæda nominum ac rerum* (uti Imperator loquitur) *sequatur confusio* persæpe jamdum notavere. Sic inter veteres Paulus Jctus frequentiores significationes in Jurisprudentia Civili occurrentes annotat, quibus recentiores alias ac alias addiderunt, quas omnes recensere nec operæ pretium erit, nec temporis ratio permittet. Sufficiat, si tribus, ut ita dicam, verbis annotem illam significationem, quam Juris vocabulum in præsentī habet materia. Notat autem *Qualitatem moralem personæ competentem ad aliquid juste habendum vel agendum*.

§. IV.

Torcularis vocabulum, quod attinet, illius raro invenies diversas significationes, nisi in earum numerum referre velis, quas Rhetorum Poëtarumve licentia Tibi suppeditabit, dum per ingeniosam translationem aut metaphoram aliis rebus ob similitudinem hocce nomen imponunt. At mittimus & hæc: in primis cum jus nostrum odio habeat ejusmodi translationibus in juris materie uti, & potius notamus eas, quas communis ratio loquendi nobis dabit. Scilicet Torcular vel notat omnem machinam, quæ tum ad exprimendum oleum cum ad vinum est idonea, vel illam solum, quæ exprimendis uvis apta est. vid. *Calepinus hac voce*. Et iterum hæc machina, quæ solum exprimendis uvis apta est, ita comparata est, ut de loco ad locum absque solutione

tione non possit transferri: vel in hunc finem constru-
cta, ut de loco ad locum absque magno labore integra
queat moveri, quam vulgò apud nos eine Drotte vocant:
& hujus meminerunt responsa Ulpiani *l. 8. de instr. vel
instr. legat. In instrumento fundi ea esse, quæ fructus qua-
rendi cogendi &c. parata sunt. Cogendi quemadmodum
torcularia corbes falcesq; messoria, falces fenaria. l. 17.
de act. emt. Fundi nihil est, nisi quod terra se tenet; ædium
autem multa esse, quæ adibus adfixa non sunt, ignorari non
oportet, ut puta seras, claves, claustra; multa etiam defossa
esse neque tamen fundi aut villæ haberi, ut puta vasa vina-
ria, torcularia: quoniam hæc instrumenti magis sunt,
etiamsi edificio coherent, At cum instrumenti hujus vel
torculi mobilis usus hodiernis temporibus sit rarissi-
mus, hocce à tractatu nostro removemus, & solum *jus
circa machinam illam immobilem, qua vinum extorquetur,
in præsentî explicare nobis proposuimus. Hæc itaque de
nominis notatione dicta sunt. Nunc ipsius argumen-
ti penetralia intrabo, & definitione, divisioneque pro-
positis simul explicabo, quæ notatu digna singularia-
que occurrent. Deus modo ter optimus maximus se-
cundet cœpta, quo finem inveniant felicem.**

CAP. II.

De

DEFINITIONE ET
DIVISIONE.

§. 1. *Definitur Jus torculorum.*

- §. 2. *Dividitur. Quilibet in fundo suo potest libere torculum edificare. Mylerus torculi publici naturam explanavit.*
- §. 3. *Privatum torcular quid sit? An res immobilis?*
- §. 4. *Si solvatur torculum, an adhuc pro re immobili ligna sint habenda?*
- §. 5. *In privatorum bonis quanam res? Jus in torculo. Jus ad Torculum.*
- §. 6. *An domus adpellatione veniat torculum? Heringii error notatur.*

§. I.

Definitio Jus torculorum, quod sit *jus ratione torculorum alicui competens.* Scilicet jus est partim propter *qualitatem*, qua ipsum torcular ex hominum dispositione est adfectum, quatenus scilicet ab aliquo legitime est adquisitum; partim propter *obligationem*, per quam quidem non ipsum torcular homini est obnoxium, sed alter adstrictus ad hoc præstandum, ut in emtione venditione, locatione conductione sunt exempla. Atque inde patet quoque, quid reliqua verba in definitione denotent: cum enim dominia rerum usu exigente & humanis necessitatibus essent introducta, ac varii contractus circa res constituerentur, factum quoque est, ut *ratione* rerum homo injustus censeretur, si rem non præstaret, quæ alteri *legitime* competebat.

§. II.

§. II.

Porro cum jura hæc rerum pro subiecta materia essent varia, contingebat quoque, ut mutatis rebus mutarentur ipsa jura, prout scilicet honestas utilitasve Reipublicæ juberet. Ita v. g. novimus, quod quamdiu jus in feras esset ex primævo DEI instituto commune omnibus hominibus, tamdiu unicuique liberum fuit easdem capere: postquam autem feras majestas sibi vindicaverat, ut ita natura ferarum quasi immutaretur per advenientes alias circumstantias, jus antè expiravit, tanquam naturæ ferarum penitus contrarium. Atque idem accidebat in torcularibus. Hæc enim olim quilibet privatus in fundo suo aut ædibus sui aliorumve usus gratia libere ædificabat, uti prolixè hoc probat Mylerus c. 18. §. 5. *Metrologia*. Jacob van der Graef *de Regalib.* c. 6. n. 6. Sixtin *de Regal. lib.* 2. c. 3. n. 46. Postquam autem voluntas superiorum quibusdam in raris torcularibus aliam naturam plane induerat, sibi que soli vindicaverat eorum ædificationem, nata est distinctio inter torculum *publicum & privatum*, ita ut aliud Jus sit circa torcular publicum, aliud circa privatum. A privato autem initium faciam, relicto publico usque ad finem nostræ tractationis, cum jamdum huic aliqua in parte satisfecerit Mylerus *Juris tum publici cum privati Antistes & doctrina & experientia insignis*. Vid. ipsius *Metrologia*. c. 18.

§. III.

Privatum Torcular definimus *quod sit res immobilis, quæ in privatorum est bonis*. Rem immobilem esse dicimus. Scilicet novimus res corporales vel esse mobiles vel immobiles. Mobiles quæ de loco in locum transferri possunt, salva ipsarum substantia sive integritate.

Vid.

Vid. Hahn. *ad Wesenbec. de rer. div. n.4.* Gail. 2. *Obs. 11.* Joseph. Ludov. *in concl. juris.* Anton. Gabriel. *lib. 6. de V.S. concl. 6.* Wesenbec. *conf. 61.* Immobiles, ut I Cti communiter distinguunt, vel sunt naturaliter tales vel civiliter. vid. *Parentis pie Venerandi, Syntagm. Juris Civil. Exerc. 3. §. 83.* Naturaliter tales sunt res corporales, quæ natura sua moveri nequeunt vid. Cl. Fritschius *in add. ad Wehneri Obs. pract. voc. Nageß.* Et hæc quidem vel statim principio rerum conditarum extiterunt immobiles, vel demum hominum arte immobiles sunt redditæ. (*nagelfest gemacht. Wehner. Obs. pract. voc. nagelfest.*) Et harum posteriorum in numerum refero Torculum. Hoc enim postquam solo fixum inædificatumve pro immobili jure meritoque habetur. Vid. Sichard. *in l. 1. n. 8. C. de Oper. libert.* Goddæum *in legem 241. de V.S.* Et ideo fundo sine instrumento legato, respondet Pomponius. *l. 21. π. de instr. vel instr. legat. dolia, mole olivaria & prælum, & quacunque infixæ inædificatæve sunt fundo legato continentur.* Sicuti quoque si ita ædificio cohæret, ut inde moveri non possit, etiam domui vel ædificio cedit. *l. 76. de contrah. emt. l. 19. de act. emt. & vend. Propius enim est, ex mente Proculi: l. 38. §. 2. π. de act. empt. & vend. ut inserta & inclusa ædificio, partem ejus esse existimemus.* vid. Mantica. *de Conject. V.V. lib. 9. tit. 3. n. 5.* Tiraquellus *ad h. l.*

§. IV.

Ex dictis itaque patet, quod venditis legatisve omnibus immobilibus etiam torculum legatum venditumve censeatur. Sic quoque præscriptione longi temporis legitimum torculi acquiri dominium sicuti reliquorum immobilium censeo. *Quod si autem sol-*
vatur

vasur torculum, an adhuc pro immobili habeatur, quaeritur? Et puto ex doctrina Javoleni, *ita immobile esse, si stipites ejus in terra defossi sunt, quod si supra terram sunt, rutis & casis (hoc est mobilibus) cedere.* Sic quoque ligna, quæ ad extruendum torculum sunt fabricata, *in rutis & casis habentur.* Aliud tamen juris est in his, quæ detracta sunt, ut reponerentur: *Immobilibus enim accedunt. l. 18. π. de act. emt. & vend.* ea scilicet ex ratione, quoniam id, quod aliquando ædificii vel fundi fuit, facilius in eandem causam recidere potest, quam quod nunquam fuit. Est enim facilis cujusque rei reditus ad suam causam. *vid. l. 27. de pact. §. 2. l. 242. §. ult. de V.S.* Alia commoda & jura rerum immobilium prolixè enumerant Heringius *de molend. q. 8.* Paulus Voëtius *de natura rerum mobilium & immobilium.*

§. V.

Reliqua verba definitionis differentiam notant inter torculum publicum & privatum. In privatorum autem bonis sunt omnes illæ res, quæ in privatorum sunt patrimonio, sive sint res quoquo modo privatorum, sive privatis quoquo modo ex contractu seu delicto debitæ. *Vid. Barbos. tr. de Appell. verb. juris signif. Appellat. 35. Actolin. Resolut. 101. §. 22. Brunnemann. consil. penult. n. 105. Anton. Pichard. in Inst. lib. 2. tit. 1.* Atque inde circa torcular duplex jus competit, *jus in torcular & jus ad torcular*, sicuti circa omnes res, quæ in privatorum sunt bonis. *Vid. tractatus accuratissimus Hahnij, qui in genere jura rerum eleganter & concise explicat, ad quem in præsentì cupidum lectorem remittens, ea proponendi animus est, quæ singularia circa jura torculorum occurrent.*

§. VI.

Coronidis loco hic notari meretur quaestio: *utrum domus adpellatione etiam veniat torculum?* vel specialius: *utrum statutum, quod comburentem domum extraordinaria gravissimaque poena persequitur etiam pertineat ad comburentem torculum?* Heringius q. 39. n. 14. in terminis molendini (cui plerisque in rebus simile est torcular) affirmativam sequitur, *sed sine ratione*, uti rectius asserit Speidelius in *Notab. voc. Hausß*. Observat equidem Heringius, quod domus adpellatione contineatur non solum ædificium, factum ex lapidibus calce & cæmentis, sed etiam domus ex lignis. *arg. l. 1. §. 8. de vi & vi armata*. Plane si quis de ligneis adibus dejectus fuerit, nemo ambigit, interdicto locum fore, quia quale quale sit, quod solo cohareat, inde qui vi dejectus est, habet interdictum. Verum omittit hic aliud substantiale omnium domuum, quod scilicet earum ædificationis finis primarius debeat esse habitatio. Inde argute Speidelius d. l. *Posito quod molendinum inter immobilia censeretur, non tamen statim nomine domus veniret, cum principalis molendini finis non sit habitatio, sed molitura*. Patet itaque ex hisce, neque torculum adpellatione domus venire, quia per accidens interdum præbeat hominibus sedem rerum suarum, cum primarius ejus finis sit uvarum pressio. Vid. Bartol. in l. 1. §. *deinde de cloacis. & l. cetera. §. hoc senatus. de legat. 1.* Fusar. tr. de Subst. q. 360.

CAP. III.

De

JVRE IN TORCVLO.

- §. 1. *An privatus non obstante præscriptione investitura & consuetudine possit torculum in fundo suo vel vinea edificare? Recensetur distinctio Myleri.*
- §. 2. *Jus prohibendi edificare torcular potest præscribi: Triginta annorum spatio, si titulo careat præscribens. Sin titulum habeat? Prohibitio an debeat esse judicialis? Quando incipiat currere hac præscriptio? Licet Princeps longo tempore solus in aliquo pago torculum habuerit, non potest impedire novum torculum extruere.*
- §. 3. *Cum jure prohibendi edificare torculum potest investiri vasallus.*
- §. 4. *Consuetudine idem jus potest obtineri.*
- §. 5. *Refutatur distinctio Myleri. Edificare quid notet?*
- §. 6. *Chassanæi opinio probatur.*

- §. 7. *Licet quidam incola paruerint Edicto prohibitorio domini & talis prohibitio transiverit in notitiam totius universitatis, an prescriptio ad hanc quoque extendatur? Refutatur Myleri assertum.*
- §. 8. *Torculum adificare mihi licet, etiamsi vicinus in suo fundo torculum extructum habeat, & inde damnum sentiat: Limitatur, nisi dolose fiat, vel ad emulationem. In dubio tamen hoc non presumitur.*
- §. 9. *Vinea est pradium rusticum. Servitus in alieno torculari uvas exprimendi quid sit?*
- §. 10. *Servitus hac ad aliam postea quaesitam vineam non extenditur.*
- §. 11. *Extirpata vinea an hac servitus expiret? Explicatur l. 13. de Servit. prae. rustic.*
- §. 12. *Habitatio in torculo regulariter non potest constitui.*
- §. 13. *Servitutes irregulares. Explicatur l. 14. §. 3. de alim. legat. Vicinitas praediorum an ad servitutes requiratur.*

§. 14. *De Amissione hujus servitutis. Enodatur l. 14. C. de Servit. & aq.*

§. I.

VNicuique olim liberum fuisse torcular in fundo suo extruere jamdum antea notavimus, ita ut extructo torculari plenum illius dominium dominus fundi haberet. At postquam princeps nobilisve vel præscriptione vel investitura acquisivit jus prohibendi torculorum extructionem, intricata oritur quæstio: *An privatus non obstante superioris præscriptione &c. possit torculum in fundo suo vel vinea edificare?* Mylerus, Avendani Canceri aliorumque summorum virorum auctoritatibus motus, distinctione hic utitur *d. l. c. 19. §. 8.* *Hoc tamen jus prohibendi, inquiens, eatenus intelligendum est, ne subditi in usum aliorum concivium torcula & similia aedificia construere possint. Secus vero dicendum est, si pro suo proprio usu & in privatam vinearum utilitatem talem structuram facere velint. &c.* Quæ verba cum rationi doctrinæque Juris nostri cum Civilis, tum publici videantur aliqua in parte repugnare, operæ pretium erit, hoc assertum paulo curatius examinare.

§. II.

Scilicet si de *Præscriptione* prius quæras, quid ex legibus nostris apertius esse potest, quam quod omnes res tam corporales quam incorporales præscriptioni sint obnoxie, nisi quibus vel natura vel lex obstet. vid. *pr. Inst. de Usucap. verb. domini rerum justa causa possessionis precedente acquiruntur. l. un. C. de Usucap. transform. Rachel. lib. 2. Jurispr. tit. 9. §. 21.* Legem quod attinet, res dubio plane caret. Nullam enim si vastum juris istius

Civilis & publici mare pererres, invenies, quæ usucapionem hujus juris prohibeat. Naturam si spectes, manifestum erit, jus hocce libere ædificandi torcula, cum sit in commercio, & per varias conventiones possit alienari, præscribi quoque posse. Vid. Goëddæus *Consil. Marpurg. Vol. 4. consil. 17. §. 254.* Inprimis si perpendas Philosophiam illam Pauli *l. 28. de V. S. Alienationis verbum etiam usucapionem continere: vix esse enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi.* Præscribi itaque jus hoc posse triginta annis, si titulo careat præscribens ex traditis à Matth. de Afflic. *decis. 388. n. 19.* Wesembec. *consil. 67. n. 19.* Hieron. Schurff. *consil. 69. n. 20. 21. concludo.* Quemadmodum quoque si justo titulo & bona fide munitus longi temporis lapsus sufficere censent Schurffius. *cons. 1. n. 18.* Wesembec. *d. l.* Modo animadvertetur ex *gl. in l. 11. qui luminibus. in verb. formam π. de servit. urban. præd.* quod præscriptionum hoc genus incipiat currere à die, quo prohibitus quis fuit ab ædificando, illique inhibitioni acquievit: Natta *consil. 227. tom. 1.* quia per talem prohibitionem & subsequutam acquietionem seu scientiam & patientiam existit quasi possessio jurium negativorum. Francisc. Bald. *de præscript. part. 4. pr. quest. 2. n. 3.* Neque tamen refert an prohibitio hæc sit judicialis, an extrajudicialis, quod multis DD. auctoritatibus firmat Rosenthal. *de feud. c. 5. concl. 25. 27.* Essentiale itaque hujus præscriptionis est prohibitio, ita ut licet Princeps longo tempore solus in aliquo pago torculum habuerit, ad quod subditi tempore immemoriali venerunt, nullus tamen privatus impediri possit à domino, torculum novum extruere. Vid. Myleri *Metrolog. c. 18. §. 1,*

§. III.

Secundo, cum res subditorum privati domini jure non sint ita munitæ, ut majestati civili nihil juris in illas sit relictum, aperte sequitur, Principem, qui majestatis radio fulget, vasallum suum cum jure hoc prohibendi ædificare torcula justa ex causa posse *investire*. Ea enim est domini eminentis auctoritas, ut privatis non solum rebus suis non liceat malè uti; sed & ut illorum res, earum usum administrationemve ad publicam utilitatem possit dirigere. §. 2. *Inst. de his, qui sui vel alieni Juris*. Vinn. *ad h. l. n. 3.* Sic secundum Glossam in *l. per. provincias C. de edific. privat.* dominus quoque prohiberi potest in suo proprio solo ædificare, si ædificium præbiturum sit materiam seditionis aut rixarum: cum tali casu (*juxta* Everh. Jun. *vol. 1. Consil. 23. n. 19.*) publica & communis alicujus pagi vel provinciæ utilitas præferenda sit privatæ.

§. IV.

Tertio tandem quod *consuetudinem* attinet, cum leges & jura mutet, alteret, moderet, restringat, aboleat, consequens est, eandem posse aliud jus contra libertatem naturalem inducere. vid. *l. 3. C. de long. consuet.* Et licet dentur consuetudines, quæ ut malæ & illaudabiles (*böse und unvernünftige Gewohnheiten* Besold. *Thesaur. Pract. h. v.*) reprobentur legibus nostris & prohibeantur. vid. *P. H. D. Carol. V. art. 218.* Frider. Mind. *proces. 57. n. 1.* in earum tamen numerum nec recensitam invenies consuetudinem prohibendi torcularia ædificare, quæ tempore Caroli V. & latæ illius constitutionis in Saxonia, inque Ducatu Lotharingiæ jamjam vigeat. vid. Mylerus. *d. tr. c. 18. §. 16.*

§ V.

§. V.

Discussis itaque præjudicialibus quæstionibus. **An** jus prohibendi ædificare torcular sit habile ad præscriptionem investituram vel consuetudinem ad distinctionem Myleri antea jamdum traditam devenimus. Scilicet tota ambiguitas latet in verbo *ædificare*, quod in jure nostro proprie nihil aliud denotat, quam *ædes facere*: improprie vero aliquando refertur ad quodvis aliud genus constructionis, veluti *navem ædificare* dicit Hermogenianus l.46. §.2. *de Jure Fisci*: Paulus *Insulam* (i. e. domum) *ædificare* l.27, §.ult. *de R.V.* Sic quoque ædificare in Edicto de mortuo inferendo intelligitur non tantum is, qui novum opus molitur, verum is quoque, qui vult reficere. Præsentem autem in materia idem notat, quod *extruere*, sicuti passim in *tit. illo Cod. de ædif. privat.* Et jus prohibendi ædificare torculum est *jus, quo alterum cogere possum desistere à torculorum extruptione.* Extruere autem non tantum de eo dicitur, qui in aliorum utilitatem ædificat, sed etiam de eo, qui in suum commodum ædificia parat, uti communis loquendi ratio satis superque testatur. Vbi itaque lex ratiove legis silent, non decet Jctum, fingere specialitatem, vel contra omnem loquendi consuetudinem verba restringere. Jus enim nostrum nunquam permittit à verborum proprietate in iisdem explicandis recedere, nisi res subjæctæ materia vehementer id exigant. Quo itaque jure præter necessitatem jus hocce prohibendi ædificare torcularia, quod dominus justa ex causa acquisivit, mutilamus, ita ut contra primam illam propriamve significationem improprie verbis hisce contra omnium legum Jctorumque veterum linguam attribuamus.

§. VI.

§. VI.

Secundo, cum (juxta regulam istam Hermeneuticam, *ubi eadem est ratio, idem quoque jus est:*) eadem & adhuc fortior ratio, quam, quæ jus prohibendi ædificare torcula in usum aliorum introduxit, urgeat prohibitionem ædificandi torcula in usum suum, manifestum quoque erit, nihil esse impedimento, quo minus hoc jus prohibendi ædificare torcula, includat quoque torcula, quæ quis in suum usum molitur extruere. Postquam enim imperantes cognoverant, quod permissa omnibus subditis facultate extruendi torcula, nullus modus esset futurus, ita, ut hac potestate in certissimam rei familiaris perniciem (cum stultitiam patiantur opes) abuterentur, boni publici ergo prudenter introduxerunt, ut sibi solis licitum esset torcula extruere. Et licetingas patremfamilias, qui immensas opes in vinearum comparationem exhausserat, illa tamen pecunia nunquam satis erit vel ad novum torculum extruendum, vel quotannis reparandum, aliosve sumtus in torculi ministros necessario impendendos. Plura hac de re non addo, sed cum Chassanæo *ad Consuet. Paris. tit. de fiefs. §. 9. vers. ista questio.* concludo, quod jus prohibendi ædificare torcular vel præscriptum, vel investitura acceptum, vel consuetudine acquisitum sese extendat secundum propriam significationem ad omnem torculorum ædificationem, sive fiat in propriam sive aliorum utilitatem. Omnia enim jura tum divina tum humana ipsaque ratio naturalis obligat cogitque majestatem, consulere subditis, eorumque facultates sibi cordi habere.

§. VII.

Ex traditis quoque patet, quid sentiendum sit de alio asserto Myleri c. 19. §. 17. quod licet quidam in-

colæ paruerint Edicto prohibitorio domini, non tamen extendi hanc præscriptionem posse ad omnes de universitate, *licet talis prohibitio transiverit ad notiam totius populi vel universitatis.* Rationes (1.) desumit ex illo trito, quod unus civium toti universitati facto suo nocere non possit. (2.) quod pars singulorum de universitate majori parti præjudicare non queat, in primis in præscribenda naturali libertate. Ad (1) respondeo limitando, tunc non teneri universitatem, si privatus quid perpetret nec sciente universitate nec postea rati habente. At præsentī in casu dum silet universitas, tacite consentit in conatus domini, quo faciunt tradita à Valle *consil. 70. n. 32. vol. 1.* Gilman. *Voto 24. n. 46. Symphor. tom. 4. part. 1.* In primis cum hic nulla fere prohibitio à domino procedere possit, ne hæc addatur causa, quod nullus civium illo indistrictu habeat jus torcula extruendi. Itaque & (2) objectio cadit: non enim minor pars hoc in casu præjudicat majori, cum hæc prohibitio tangat, uti jamdum probatum, totam universitatem. Neque inde, quod unus civium silet, incipit præscriptio contra universitatem, sed inde postquam ad universitatis aures hæc prohibitio à domino facta pervenerat, eaque silentio suo tacite quasi probaverat voluntatem superioris. Pro quibus quoque faciunt, quæ scite scribit Aym. Cravett. *in tr. de antiq. temp. in 4. parte §. materia ista. n. 86. versic. sed posset aliquis.* ubi dicit, quod quasi possessio juris piscandi in aliqua parte fluminis, aliosque prohibendi, acquisita ex prohibitione, aliquibus facta, profit non contra prohibitos tantum, sed contra omnes etiam non prohibitos, dum tamen ejusmodi prohibitio pervenerit ad notitiam totius populi vel majoris partis ejus, & nullus contradixerit: *Alias, inquit, raro, vel nunquam,*

in similibus posset acquiri possessio, vel induci consuetudo.
 Quid? quod ex l.13. n. de injur. is, qui vel longa consuetudine vel privilegio acquisivit proprium jus maris, possit prohibere vel agere contra quemcunque ipsum in jure suo turbantem, nec requiritur, quod ille turbator aliquando fuerit prohibitus.

§. IIX.

Denique circa torculorum ædificationem alia quoque movetur quæstio. *An torculum ædificare mihi liceat, etiamsi vicinus in suo fundo torculum extructum jam possideat, & ita damnum aliquod occasione hujus novi torculi patiatur?* Et cum non tam damnum detur, quam lucrum impediatur, & unicuique sibi vigilare & conditionem suam meliorem facere liceat. Welsenbec. *consil.* 34. n.17. concessum esse respondet Mylerus c.18. §.9. modo non dolose, & ad æmulationem, in juriam vel damnum alterius principaliter tale torcular extruatur: vel modo ne collectis impositis aut alia ratione impediantur vel cogantur homines, quo minus ante solito torculo utantur. Ernest. Cothm. *Respons.* 93. n.84. Vid. quoque Ozas. *decis.* Pedem.17. n.3. Boërium *decis.* 125. Guid. Pap. q.298. aliosque, qui idem de ædificatione furni, molendini aliorumque ædificiorum testantur. Cæterum in dubio tamen præsumitur quis ædificare ad suam utilitatem; ideo æmulationem alleganti incumbit onus probandi. Gail. *obs.* 69. n.30. Barthol. Cœpolla de *Servit. urb. prad.* c.50. n.2. Hippol. Riminald. *consil.* 498. n.22. 23. Goeddæus Vol.4. *Consil.* Marpurg. *consil.* 38. n.10. nam alter alteri nocere nunquam in jure præsumitur. Ozas. *decis.* 7. n.7. Sicuti quoque non tam affectus quam effectus, non tam consilium quam res ipsa, non tam hominis quam

legis voluntas hisce casibus considerari & expendi debet. Coth. *Resp.* 93. n. 96. Vol. I. Quid vero sit ad æmulationem ædificare? omnium optime explicant Cravetta *cons.* 94. Menoch. *de arbit. jud. lib.* 2. c. 156. & quibus convincatur ædificans producendis argumentis, produnt Gailius, Mascardus &c. *vid.* Grævius *lib.* 1. *concl.* 69. n. 8. e. g. præsumptio æmulationis cessat, quando impensæ ædificii excedunt commodum inde percipiendum. Sixtin. *de Regal. lib.* 2. c. 3. n. 83. Et hæc de ædificatione torculi sufficiant: Nunc de *servitute alieno in torculari uvæ exprimendi* paucis agemus.

§. IX.

Scilicet libertatem domino aliàs in re sua competentem variis modis posse adimi novimus, ita ut ad alterius utilitatem aliquid in suo pati teneatur vel non facere. Atque hi modi plerumque *Servitutum* nomine veniunt, quæ cum constituentur ad utilitatem vel personæ vel rei. Jo. Cöppen. *lib.* 1. *obs.* 76. n. 5. duplex oritur servitus Realis atque Personalis. Ista ipsam rem persequitur, & jus reale dicitur, comparatione scilicet facta ad aliud mere personale, imo uti Grotius loquitur *lib.* 1. *de J. B. & P. c.* 1. n. 4. non quia non ipsum quoque hoc personæ competat, sed quia non alij competit, quam qui rem certam habet. *vid.* Hottom. *de verbis Juris voc. Servitus.* Et cum Servitus hæc realis vel prædialis (*uti mavult* Azo, *cum appellatio rei nimis sit generalis.* Sichard. *in rubr. C. de Servit. & aqu.* n. 1. Coras. *Miscell. lib.* 5. n. 25.) sine prædiis constitui non possit, inde pro diversitate prædiorum diversæ oriuntur servitutes. Jul. Pac. *Method. ad Justin. Cod. lib.* 3. *tit.* 34. n. 7. Prædia vero vel urbana sunt vel rustica, Et cum vinea præstet usum rusticum, quem

quem eleganter & curate exponit Parens, quem fata Reip. mihi que diutius servant. *Syntagm. Jur. Civil. Exerc. 13. §. 5.* eandem inter prædia rustica refero, & per consequens etiam Servitutem alieno in torculo uvas premendi inter Servitutes rusticas. Servitutes enim rusticæ denominantur non à prædio serviente, sed dominante, quod copiosè contra Corasium dissentientem propugnat J. Pacius, laudatus propterea à Frahtzkio in *Comm. ad tit. π. de Servit. n. 65.* Jo. Cöppen. *lib. 1. obs. 76. n. 7.* Consistit igitur hæc servitus in eo, ut quis uvas suas è vinea sua collectas possit in alieno torculari ex conventionem aut aliam ob causam exprimere vel nulla plane præstita mercede, vel pauca admodum. vid. *l. 3. de S. P. R.*

§. X.

Et præter hoc nihil peculiare inest huic servituti: Amittitur uti reliquæ rusticæ: Acquiritur uti eadem. Attamen quoniam diximus vineæ deberi, quæri potest: *Si hoc jus vindemiam faciendi in alieno torculari acquisiverim vineæ meæ, & postea aliam quoque vineam emam, an possim quæsitæ noviter vineæ uvas illic calcare dilatando Servitutem?* Et rectè respondent Rosfredus in libello de confess. vers. *sed illud quæritur*, Lucas de Penna in *l. parhippum 4. C. de cursu publico lib. 12.* non deberi vineæ postea quæsitæ hanc servitutem. Namque Servitutum naturæ repugnat, ut extendantur. Atque hoc est, quod ait lex. *12. C. de Servit. & aqu. non modus prædiorum sed servitus aquæ ducendæ terminum facit.* Neque porro prædium potest amplius onerari quam pati debet vid. *l. 1. §. 16. de aqu. cottid. & æstiv.* Neq. servitutes constituuntur, nisi quatenus fundo, cui servitus opus est, uti loquitur

Vlpianus ex Proculo & Attilicino. l. 5. π. de Servit. præd. rustic. vid. l. 24. 29. eod. & Fabri Rat. ad h. l.

§. XI.

Denique cum vinea interdum extirpetur vel deſ-
nat eſſe, quaeritur: *An ſervitus in alieno torculari vin-*
demiã faciendi duret? Reſp. Javolenus: Sublatis vi-
neis ſervitus manebit, quod ea ad ſolum magis quam ad
ſuperficiem pertineat l. 13. π. de Servit. præd. rustic. Scili-
cet poſtquam Paulus l. 3. de Servit. alias ſervitutes dix-
rat eſſe *in ſolo*, alias *in ſuperficie*, ita ut ſecundum inter-
pretes cõcideret cum illa in l. 1. de Servit. præpoſita:
vid. Bachov. com. in Pand. h. l. Græcus ille interpres Con-
ſtantinus Harmenopolus lib. 2. Epit. tit. 4. §. 126. dubi-
tatum fuit: an vineis poſſit adquiri ſervitus ruſtica? quia
in ſuperficie conſiſteret, & ad utilitatem ſuperficieï per-
tineret, quod naturæ ſervitutis ruſticæ eſt contrarium.
Ruſticæ enim ſervituti forma & diſcrimen ab urbana in
eo conſiſtit, *ut pertineat ad ſolum ipſum*, non ad putan-
dam vineam vel inoculandam arborem, ſed ad proſcin-
dendum ſolum, uti Apulejus loquitur lib. 1. Flord. Sed
tamen obtinuit, & *vineis ſervitutes ruſticas recte adquiri*,
hac elegantiffima ex ratione, quod hæc ſervitus ad ſo-
lum magis quam ad ſuperficiem pertineat, ideoque
ſublatis vineis ſervitus ſolo inhærens ipſo jure remaneat.
Et hæc eſt ſententia ratioque decidendi Javoleni in lege
hac. 13. π. de Servit. præd. rustic. Itaque ſi pacti ſunt
contrahentes, ut ſolis vitibus non fundo debeatur ſervi-
tus, adhuc durabit, quia ipſo jure ad tempus conſtitui
nequit, l. 4. de Servit. Ope tamen exceptionis, uti iterum
Javolenus loquitur dict. loc. pacti vel doli mali ſe reus tue-
bitur: In conſtituenda enim ſervitute, ut in qualibet
alia

alia conventionē, semper sequendum est, quod actum est. *l. 34. de R. I.* cum nihil tam conveniat naturali æquitati, quam pacta servari *l. 1. de pact.* scilicet data saltem ex iis exceptione.

§. XII.

Præter hanc autem servitutem in alieno torculari uvas premendi dantur & aliæ, uti supra notavimus, quæ ratione usus seu facultatis personæ principaliter debentur. Mantz. *ad Inst. de usufr. pr.* quarum tres, quæ singulari nomine notatæ in jure occurrunt, recensentur, *ususfructus, usus & habitatio*, (*operas servorum nonnulli adjiciunt, sed præter necessitatem, uti arbitratur Rachelius Jurispr. p. 223.*) Circa has tamen hoc unicum notatu dignum est, quod regulariter habitatio in torculari non possit constitui. Est enim habitatio servitus personalis in ædibus alienis constituta, qua illas cum personis quoquomodo ad nos pertinentibus habitare licet. Cujac. *Not. ad lib. 2. Inst. de usu & habit.* At certe torcular qua torcular nullam habitationem præbere poterit: Per accidens tamen cum interdum structuras quasdam annexas habeat, quibus necessitate commodove exigentibus uti possimus, etiam in torculo habitatio constitui poterit. Et inde Germani dicunt, *er wohnet in der Kälter / auff der Kälter.*

§. XIII.

Atque hæ sunt tres illæ *nominatæ* servitutes personales, præter quas occurrunt & aliæ, quas DD. *innominatas* vocant, quoniam certo nomine insigniri nequeunt, vel melius *irregulares*, cum à supra dictarum servitutum natura recedant. Vinnius *ad tit. Inst. de usufr. pr.* E. g. si in torculari meo servitutem constituerem ei, qui præ-

prædium non habet, aut qui prædium non habet vicinum *l.5. § 1. π. de S.P.R.* nec obstat *l.14. §.3. de alim. legat.* Hac enim in lege (*de lectione, quæ mendosa judicatur, corrigenda vid. Don. l.11. c.7. & ibi Hillig. tit.E. Fabri Rat. ad l.24. de S.P.R. Frantzk. ad tit. de S.P.R. n.24.*) Vlpiani animus est ostendendi, Servitutes ejusmodi esse inutiles, quæ relinquuntur illi, qui, cum non sit vicinus, vel nullam utilitatem ex servitute capere potest, vel plane per rerum naturam impeditur. Alias enim vicinitatem prædiorum non tam ex prædiorum conjunctione, quam ex commoditate utendi, metimur, ita ut intermedium prædium vel locus non officiat, modo ne liberum servitutis usum impediat. *l.7. §.1. π. commun. præd. l.1. π. de S.P.V. l.4. §.ult, π. si servit. vind. l.14. §.ult. π. de Servit. l.7. §. ult. π. de S.P.R. l.17. §.3. π. de aqu. & aqu. plu. arcend.* Itaque pro ratione & qualitate Servitutis modo propinquiorem modo remotiorem vicinitatem requiri, censet Joh. d'Avezan *de Servit. c.12.*

§. XIV.

Coronidis loco, priusquam servitum materiem relinquam, unicum casum ob momentum elegantiamque rationis, quam Imperator in eo resolvendo adhibet, annectere liceat. Titius habens torcular, Cajo concedit in eo servitatem uvas exprimendi una septimana per quinquennium: ejus hæres Mævius negligit hanc servitatem viginti annos; quæritur: *an prescriptione Mævius eam amiserit?* Scilicet novimus ex superioribus, quod servitus uvas in alieno exprimendi sit servitus rustica, cumque servitutes rusticæ, quæ alternis annis vel mensibus debentur, duplicato constituto tempore (i. e. *viginti annorum spatio, cum quotidiana decem anno-*

annorum (spatio expirent) per constitutionem Justiniani l.14. C. de Servit. & aqu. amittantur, videri posset, ejusmodi servitutem, quam in præsenti casu finximus, longissimo tempore amitti, ita ut singula quinquennia pro uno anno sint numeranda. At respondet Imperator d. l.14. C. de Servit. & aqu. Si per quatuor quinquennia nec uno die vel ipse vel homines ejus eadem servitute usi sunt, tunc ea penitus amitti viginti annorum desidia: qui enim in tam longo prolixoq; spatio suum jus minime consecutus est, sera pœnitentia ad pristinam servitutem reverti desiderat. Cur autem Servitutes discontinuæ seu intervalla habentes non acquirantur nisi tempore immemoriali (uti per l.3. §.4. π. de aqu. quot. communiter probari intendunt DD. quos allegat & sequitur Covar. lib.1. Resol. c.17.) & tamen amittantur vicennio: ratio non ita est difficilis, quippe quod facilius in jure sit fundum servientem liberari, quam libero servitutem imponi, per l. Arrianus π. de O. & A. Brunnem. in Cod. h.l. Plura singularia de Jure in torculo, nec addere, propter temporis brevitate institutique rationem, habeo, nec lubet. Itaque quæ à me prætermissa sunt, inveniet B.L. apud Mylerum, quem huc si transcriberem, turpissimo illo crimine, cujus quoque nomen & syllabas omitto, reum fortassis me facerem.

CAP. IV.

De

JURE AD TORCULAR.

§. I. *De locatione conductione agitur. Explicatur l.19. π. locat. conduct.*

D

§.2. Lo-

- §. 2. *Locata vinea quæ dolia sint præstanda conductori? quodnam prælum?*
- §. 3. *Actio locati conducti. Si torcular culpa coloni corruptum sit ex locato tenetur colonus.*
- §. 4. *Defenditur sententia Parentis de culpa levis & levissima præstatione.*
- §. 5. *Kältermeister. Kälterbuben. Merces locationis an consistat in pecunia numerata? Explicatur l. 5. de præscr. verb. remissive.*
- §. 6. *Præfectus torculi an præstare teneatur operas; an vero offerendo id, quod interest, liberetur? Quid, si idem duobus promiserit operas, an simul alium possit sublegare? Vicinus, qui movit meum torculi ministrum, ut à meo servitio recedat, tenetur actione doli mali.*
- §. 7. *Merces solvenda finita demum vindemia.*
- §. 8. *Si quis casu impeditur operas præstare, an possit petere mercedem? Si promittam operariis meis eandem mercedem*
quam

quam alij ciues solvunt, qui ciues cum diversimode solvisse inveniuntur, minima debetur.

§. I.

INter omnes obligationes, per quas jus ad torcular nobis acquirimus, & in quibus singulare quid circa torculi persecutionem in legibus occurrit, nulla fere est usitatio, quam contractus ille consensualis Locatio Conductio. Quotidie enim fere contingit, ut vineam jure dominii possidens alteri certa mercede præstita locet. Vbi statim occurrit illud Vlpiani responsum ex Neratio l. 19. π. locat. conduct. ad quæstionem: *Si quis fundum vel vineam locaverit, quæ soleant instrumenti nomine conductori præstari?* Resp. Neratius ad Aristonem, *dolia utique colono esse præstanda, & prælum & trapetum instructa funibus: minus dominum instruere ea debere, sed & prælum vitiatum dominum reficere debere.* Natura enim hujus conventionis postulat, ut locans rem, usum rei conductori concedat, & præstet ea, sine quibus uti rem non licet l. 25. π. §. locat. conduct. Vid. Parens meus, filiali observantia devenerandus, in *Syntagm. Jur. Civil. Exerc.* 24. §. 10. Intelligit autem per prælum Vlpianus mobile quoddam instrumentum, quod nostrates, uti supra jamdum notavi, eine Drotte vocant. Nulla enim alia hic recensentur quam mobilia, sicuti & instrumenti nomine mobilia plerumque veniunt.

§. II.

Porro notari meretur, quod eadem ratione sint præstanda, qua dominus iisdem fuit usus in vindemia. Hinc dolia non alia exigì possunt, quam quæ ad vinum mustum

mustum pendens reponendum sunt necessaria, non autem ut doliare fiat & conservetur; cum hoc non fiat primario gratia fundi, sed gratia musti, quod reconditur. vid. *Budæum in annot. l.1. § fin. π. de pericul. & commod. rei vend. Baldum. cons. 485. vol. 4. Gozad. consil. 83.* Secundo neque alia præla neque majora neque minora requiruntur, quam quibus ipse dominus illo tempore vel occasione fuit usus: Idcirco si proprium nunquam habuerit torculum, vel fuerit usus immobili aliquo extra fundum ædificato vel suo vel alieno, illius præli usum colono debet præstare, secundum tradita à Bartolo *l. 2. C. de verb. & rer. sign.* Locare enim est utendum vel faciendum aliquid dare. Schard. *lex. h. v.* Nihil autem locare possum vel utendum dare, quam quod ipse possideo, nec alia ratione, quam qua ipse possideo. Quid? quod locatio conductio magnam familiaritatem habeant cum emtione venditione. Cujac. *ad African. tract. 8. ad l. 53. π. locat. conduct.* ut decisum in una commode transferatur ad alteram. *Consil. Marpurg. & nominatim Gæddæi Vol. 4. consil. 50.* nunc vero in emtione venditione res in ea bonitate, qua possessa, est tradenda. Fabianus de Monte *de emt. vend. qu. 6. pr. n. 67.* per *l. 59. π. de contr. emt. vend.* Ubi expresse Cujus ait: *Cum venderes fundum non dixisti, ita ut optimus maximusque: verum est, quod Quintio Mutio placebat, non liberum, sed qualis esset, fundum præstari oportere.*

§. III.

Competit igitur ad instrumentorum horum usum obtinendum à parte coloni actio locati conducti, qua in judicio legitime proposita locans omnia hæc præstare cogitur *d. l. 19. locat. conduct.* Tueri autem interdum se idem actor potest exceptione pacti, quod fuit consensu

su

in utrorumque interpositum : hoc cum sit facti, infinitumque ac incertum, diligenter iudex animadvertere debet, ne sit juri æquoque contrarium. vid. Vultej. *ad Inst. lib. 3. tit. 25. de locat. conduct. pr. §. 28.* Denique ulterius ex *d. l. 19. locat. conduct.* notandum, quod si torcular culpa coloni corruptum sit, ex locato teneatur colonus. Quæ autem hic culpa intelligatur non convenit inter DD. Plerique distinguentes inter latam levem, & levissimam: levem tantum in hoc contractu exigunt, à quibus illustris Parens meus verius dissentit. *Exerc. Synt. Jur. Civil. 4. §. 14.* nullum discrimen hoc in contractu admittens inter culpam levem & levissimam, cui etiam tum pietate, cum rationum ejus veritate motus ad stipulari cogor, & in præsentī brevissimis sum enodaturus, quæ asserto huic verissimo vel opponuntur vel opponi possunt.

§. IV.

Defenditur sententia Parentis pie devenerandi de culpa levis & levissima præstatione.

§. 1. Tres vero gradus culpæ, uti fas erat, pro diversis gradibus diligentia, communiter doctrinæ gratia ponuntur, ita ut alia sit culpa *lata*, alia *levis*, alia *levissima*: ad quas tamen exprimendas Jcti veteres variis vocibus, uti aliis in materiis fuerunt usi. Regulas quoque de culparum præstationibus, quæ circumferuntur, vel tyro noverit: in quarum tamen applicatione lapsi sunt plerique interpretes. Sic inter hosce errores fuit quoque, quod DD. differentiam ostensuri inter culpam levem & levissimam, præter necessitatem finxerint il-

lam (*levem sc.*) præstari in contractibus, in quibus utriusque est utilitas, hanc v. (*levissimam nempe*) in quibus solum accipientis commodum versatur: Verum cum in contractibus ferme omnibus (*refero verba Parentis Exerc. 19. §. 41.*) in quibus culpa levis dicitur præstanda esse, etiam culpa levissima sit præstanda, concludendum est, non faciendum esse discrimen inter levem & levissimam culpam in contractibus quoad præstationem culpæ, sed in omnibus etiam levissimam præstari, præterquam in sola societate & rerum communione.

§. 2. Obstare equidem huic asserto videbatur decantata illa lex 5. *Commod.* At explicatio illa optimi Parentis *decis. Sabbath. 34. c. 11. p. 175.* rite adhibita omnem difficultatem removebit. Controversia enim erat inter JCtos: utrum dolus; an culpa; an vero omne periculum in commodato sit præstandum? (*Notatur Parens meus, quod duo tantum in quæstionem venisse affirmaverit, culpam scilicet & dolum c. 11. dec. Sabbath. 34. sed forte iniquius, quam fas est, cum eo agitur. Florentinam quidem editionem tria nominare certum est; sed vulgatam si inspicias, vel illam Julij Pacij facile invenies discrimen inter editiones, quæque moverint Genitorem, duo tantum recensere. Ceterum si Florentina solum fuerint ad manus, facile concedi poterit, plura exemplaria fuisse adhibita, eaque hac in re convenisse.*) Examinat hasce lites Vlpianus in lege hac 5. *Commod.* rejectaque eorum sententia, qui *dolum præstandum* esse asseruere, discedens quoque ab aliorum opinione, qui idem de *sola culpa* dixere, suam adjicit decisionem, *culpam sc. præstandam esse & diligentiam*; non vero *casum fortuitum* (i. e. *omne periculum*) uti alii affirmaverant.

§. 3. Ne-

§. 3. Neque enim dici potest, quod per, *omne periculum*, hac in lege intelligatur *culpa levissima*, & quod Vlpianus, dum culpam præstandam & diligentiam ait, adstipuletur illis, qui omne periculum præstandum esse putavere. Semper enim distinguas necesse est, dolum, culpam, periculum seu casum fortuitum. Periculi enim vox, si propriam ejus significationem observes, nihil aliud denotat, quam casum fortuitum seu infortunium. vid. Hunn. *ad Treutl. disp.* 18. §. 14. *circa fin.* Et licet interdum improprie periculo nostro res esse dicatur, in qua culpam præstare & maxime levissimam oportet, uti eleganter ostendit Vinnius *ad §. 3. Inst. de Oblig. ad §. 2. Inst. quibus modis contr. obl. n. 4.* à propria tamen significatione recedere non licet, nisi subjecta materia vehementer id suadeat. Quænam autem sit causa, illa veratio, ob quam in lege hac §. *Commod.* per omne periculum intelligenda sit culpa levissima, & quænam sit illa necessitas, quæ postulet improprias locutiones legibus affingere, nec video, nec mihi queo imaginari.

§. 4. Culpam autem dicit Vlpianus in commodato præstandam esse & diligentiam: quæ verba quid no- tent, plurima omnisque est controversia. Ego verborum proprietate motus, legumq; testimoniis munitus, non metuo, ne dicam sensum verborum horum eundem esse, quem Parens submisit colendus toties in decisionibus suis prodidit: quod scilicet præ aliis contractibus diligentia adhibenda sit in commodato. Sic idem Vlpianus *l. 23. de R. I.* (vix enim ab alio phrasin hanc usurpatam invenies) postquam enarrasset, contractus quosdam recipere dolum malum duntaxat, quosdam dolum, quosdam dolum & culpam, concludit *dotis dationem, tutelas, negotia gesta, præter culpam, quæ in man-*

mandato, commodato &c. prestatur, recipere diligentiam. Quæ verba profecto, si aliorum JCtorum responsa addamus, nihil aliud notant, quam dari casus, ubi præter culpam, quæ in mandato, commodato &c. in quaestione venit, præstetur alia quoque diligentia in negotiorum gestione &c. Quod quoque confirmat vox *nonnunquam* quibusdam in editionibus adscripta.

§. 5. Explicata itaque hæc phrasi culpam præstare & diligentiam, superest, ut probem in emto, locato, pignore &c. præstandam esse culpam levem & levissimam. Pro fundamento autem probationis meæ jam instituentæ pono sequens axioma: *In determinandis controversiis, an hoc illove in contractu sit præstanda culpa levis, an levissima, semper recurrendum est ad casus istos vel præstationes, quæ in legibus nominatim recensentur: secundum illarum autem naturam judicium de culpa est ferendum.* Scilicet manifestum est, distinctionem hanc culpæ in latam, levem & levissimam à Juris interpretibus doctrinæ gratia fuisse excogitatam: cum ut certi quid hac in materia esset, tum ut melius novissemus, quid JCti veteres, ex quorum libris Digesta compilata, variis vocibus, quibus hac in materia sunt usi, notare voluerint. Et licet fundamentum quoque habeat ipsis in legibus hæc distinctio l. 47. § pen. de legat. i. definitionesque ex JCtorum veteris responsis sint desumptæ; perraro tamen omnium voce hæcce vocabula, (latam, levem & levissimam culpam) in contractuum præstationibus constituendis, usurpat jus nostrum ea in significatione, qua recentiores eadem accipiunt. Definitiones itaque, quas recentiores adhibent, sunt retinendæ, (*alias si unusquisque pro ingenij sui modulo novas obtrudere velit, quanta trixa orirentur, quanta scopæ dissolutæ*) & secundum has judican-

dicandum ; an e. g. in locato conducto nulla alia sint præstanda, quam quæ culpa levis in sese comprehendit.

§. 6. Definitur culpa levis, *quod sit omissio media diligentia, seu ejus, quam diligens paterfam. in suis adhibet.* Diligentis autem patrisfamilias elogio decoratur, qui res suas ita custodit, ut neque propter nimiam diligentiam prudens dicatur, neque propter negligentiam stultissimi nomen mereatur. In medio itaque consistit diligentia diligentis patrisfamilias, & ideo *media* quoque diligentia dicitur. Hanc ergo diligentiam adhibendam esse in contractibus, in quibus utriusque versatur utilitas, crediderunt creduntque plerique, cujus asserti veritas exemplis fiet clarior. Scilicet novimus emtionem venditionem esse contractum, in quo utriusque versatur commodum ; & responsum quoque sci-
mus à Paulo l. 36. *de act. emt. vend.* venditorem domus, antequam eum tradat, damni infecti stipulationem interponere debere. Essentiale itaque venditionis domuum est hanc interponere stipulationem, & ideo, licet id neglexerit venditor, tenebitur emtori. vid. *lex ead. in fin.* Obligat autem hæc stipulatio damni infecti venditorem ad omnem in re vendita adhibendam diligentiam. vid. l. 18. §. 9. *damn. infect.* verb. *quia dum venditoris custodia est, is stipulari debet, omnemque diligentiam emtori præstare* : non solum illam scilicet, quam diligens paterfamilias in suis usurpat, sed etiam eam, quam diligentissimus quisque præstare potest. Genera enim diligentiae, quæ in lege 24. *damn. infect.* recensentur à diligente patrefamilias nunquam exiguntur ; sed si hæc omnia in re sua alteriusve observet, dignus est nomine diligentissimi patrisfamilias. Quid ? quod tñm in hac lege
E cum

cum in aliis quam plurimis nulla præstatio eximatur, quam quæ casu fortuito ingruit; vel ad omnia tenetur, qui stipulationem damni infecti interposuit, nisi ad casus fortuitos, quos si extra suam culpam contigerunt, præstare non debet. Namque si vel minima ejus culpa adsit, stipulatio committitur. Sic si ædificii vitio acciderit, ut ventus regulas dejecerit, tenetur promissor. vid. d. l. 24. *damni infecti*. §. 4.

§. 7. Aliud quoq; exemplum occurrit in §. 3. *in med. Inst. de emt. vend.* Ubi Imperator: *Quicquid sine dolo & culpa venditoris accidit, in eo venditor securus est. Sed etsi post emtionem. --- Quod si fugerit homo, qui venit, aut subreptus fuerit, ita ut neque dolus neque culpa venditoris intervenerit, animadvertendum erit, an custodiam ejus usque ad traditionem venditor susceperit? Sane enim si susceperit, ad ipsius periculum is casus pertinet; Si non susceperit securus est. Idem & in cæteris animalibus cæterisque rebus intelligimus.* Cui adjungo quoque casum in lege § 4. *de act. emt. & vend.* à Labeone propositum. *Si servus, quem vendideras, jussu tuo aliquid fecit, & ex eo cras fregit, ita demum ea res tuo periculo non est, si id imperasti, quod solebat ante venditionem facere, & si id imperasti, quod etiam non vendito servo imperaturus eras. Paulus, minime: nam si periculosam rem ante venditionem facere solitus est, culpa tua id factum esse videbitur; puta enim eum fuisse servum, qui per catadromum descendere, aut in cloacam dimitti solitus esset. Idem juris erit, si eam rem imperare solitus fueris, quam prudens & diligens paterfam. imperaturus ei servo non fuerit; quid? si hoc exceptum fuerit? tamen potest ei servo novam rem imperare, quam imperaturus non fuisset, si venisset, veluti si ei imperasti, ut ad emto-*

rem

rem iret, qui peregre esset: nam certe ea res tuo periculo esse non debet, itaque ea tota res ad dolum malum duntaxat & culpam venditoris dirigenda est. Quibus legibus rite inter se collatis facile patebit, quæ diligentia venditori injungatur media scilicet vel maxima. In §. enim 3. dum casus fortuitor Imperator eximit expresse hoc limitat, nisi dolo vel culpa venditoris casus interveniat: In lege autem 53. Paulus exemplo declarat, quomodo culpa venditoris casus vel infortunium possit accidere. Scilicet duplices sunt casus fortuiti (uti prudenter monet Senex noster D. D. *Rebhanus*, quem propter ætatis gravitatem, doctrinæ ac experientiæ excellentiam Illustris JCtorum ordo lubens meritoque veneratur *Hodoget. Juris Chart. 3. clim. 4. §. 50. in fin. vide quoq. ejusdem Harmon. Juris ad. §. 5. J. de locat.*) alii, qui hominum diligentia averti possunt, alii, qui licet omni exantlata opera effugi haud queunt. Diligentia autem in evitandis casibus fortuitis, quanta regulariter sit adhibenda, præcipue in hisce, qui in §. 3. *Inst.* & lege 52. aliisque locis recensentur, cogitatione potius comprehendi poterit, quam describi. Hoc certum est, quam quod certissimum, levem hic non sufficere, vel illam diligentiam, qualem hominis natura regulariter desiderat, sed accedere debere minimam cum singulari prudentia conjunctam. vid. §. *penult. Inst. locat. conduct.* (er muß nichts wagen/ wo er nicht vorher alles bedacht.) Vrgente equidem nonnulli in §. 3. *Inst.* vocem *custodia*, qua si per custodiam significetur *culpa levissima*, & quod si custodiam susceperit venditor, teneatur ad culpam levissimam. At respondeo explicandam esse hic vocem *custodia* pro subjecta materia, & custodiam suscipere nihil aliud hoc in loco esse, quam servum emtoris penes ven-

ditorem adhuc existentem ita asservare, ne vel omni adhibita opera fugere possit, vel surripi: Jamdudum enim ostensum est custodiam peculiarem esse speciem diligentiae. vid. *Exerc. 19. §. 29. Syntagm. Jur. Civil.* Parentis sum opere devenerandi. & lex 40. *locat. conduct.* ubi Gajus. *Qui mercedem accipit pro custodia alicujus rei, is hujus periculum custodiam praestat.* Ex dictis igitur adductisque exemplis sole est clarius, culpam levissimam exigere contractum emtionis & venditionis; sed idem ostendam quoque in *Locatione Conductione*, qui contractus mihi dedit occasionem paulo latius evagandi.

§. 8. Nimirum in *Locatione conductione* utriusque & locatoris & conductoris commodum versari nemo negabit; quod autem levis solum culpa in hoc contractu sit praestanda veritati haud convenit, uti quoque ostensum fuit à Genitore. Primo enim, ut de usu terminorum in §. penult. *Inst. Locat. conduct. l. 23. de J. R. & c.* taceam, (cum uti in superioribus notavi J Cti veteres terminis hisce variis modis fuerint usi.) praestationes illas, quæ in lege 13. *Locat. conduct.* occurrunt, paulo liberius examinabo. Respondet Vlpianus in §. 3. *Si quis servum docendum conduxerit, eumque duxerit peregre, & aut ab hostibus captus sit aut perierit, ex locato esse actionem*, in §. 7. *Exercitu veniente migravit conductor: deinde hospitio milites fanestras & cetera sustulerunt, si domino non denuntiavit & migravit, ex locato tenebitur & c.* Sic quoque Gajus in l. 25. §. penult. *locat. conduct.* respondet: qui columnam transportandam conduxit, si ea, dum tollitur aut portatur aut reponitur, fracta sit, ita id periculum praestat, si qua ipsius, eorumque, quorum opera uteretur, culpa acciderit. Culpa autem abest, si omnia facta sunt, quæ dili-

*diligentissimus quisque observaturus fuisset. Idem scilicet intelligemus, & si dolia vel tignum transportandum aliquis conduxerit. Idemque & ad ceteras res transferri potest. Propositis itaque responsis Vlpiani & Gaji de culpa in locato conducto præstanda, benevoli lectoris iudicium expecto. Neque enim arbitror, clarius quicquam esse posse, quam id, quod leges hæ expriment, neque dubium est, quin hæ præstationes sint species culpæ levissimæ, quæ definitur, quod sit *omissio diligentia exactissimæ, quam solum diligentissimus quisque præstare potest.* Nunc autem præstatio culpæ ministrorum requirit exactissimam diligentiam in examinandis servorum fide facultateve, & communiter inter species diligentia exactissimæ refertur. Respondent equidem dissentientes distinguentes inter *locationem operarum & locationem rerum*, & à conductore operarum exigunt culpam levissimam, vel præstationem culpæ à ministris commissæ; non vero à conductore rerum: Attamen forsitan non memores fuere eorum, quæ scripsit Vlpianus l.ii. h.t. *Videamus, an & servorum culpam, & quoscunque induxerit, præstare conductor debeat: & quatenus præstat, utrum ut servos noxæ dedat; an vero suo nomine teneatur? & adversus eos, quos induxerit, utrum præstabit tantum actiones; an quasi ob propriam culpam tenebitur? mihi ita placet, ut culpam etiam eorum, quos induxit, præstet suo nomine, et si nihil convenit; si tamen culpam in inducendis admittit, quod tales habuerit vel suos vel hospites.* Lubens igitur meritoque eorum concessionem subscribo, quod præstatio culpæ servorum sit species culpæ levissimæ; inprimis cum præstatio, quæ in lege ii. requiritur, sit eadem cum illa, quæ in lege 53. venit adhibenda. Sed hæc manifesta sunt.*

Reliquas autem leges, quæ obijciuntur, quod attinet, partim à Parente sunt explicaræ, partim ex dictis facile, solvi poterunt, modo observetur, quod circumstantiæ varient jus, & quod pro circumstantiarum varietate interdum lata culpa sit præstanda, interdum levis, interdum levissima &c.

§. 9. Exempla itaque duorum horum contractuum satis ostendunt, quam lapsui propinquo fundamento nitatur communis DD. opinio in præstanda culpa levi & levissima. Cæterum postquam Parens meus, filiali honore prosequendus, asseruerat, in *Commodato aliquando exactiorem diligentiam* propter verba rationemque legis § *Commod.* esse adhibendam, vehementer ab eo exigitur, ut determinet, quid sit *levius levissima culpa?* vel quid possit *ultra culpam levissimam præstari?* & *quam diligentia sit transcendens culpam levissimam?* Difficilis quæstio! & nodus Gordius, ad quem dissolvendum nec gladium Alexandri putant sufficere. Scilicet commodatum requirit culpam & diligentiam; culpam scilicet levissimam & præter eam diligentiam. Et quamvis plerumque idem significant, culpam præstare, & diligentiam præstare: tamen hoc in loco ex singulari emphasi Ulpianus adjicit vocem diligentiae, quo certiore faciat Juris cultorem, in commodato plura adhuc præstari, quam in reliquis contractibus, cum hic regulariter solius accipientis versetur commodum. Illud autem plus vel illa diligentia transcendens culpam levissimam continetur in §. 4. l. 5. *Commod.* & nihil est aliud, quam *custodia, quam debet adhibere paterfam. in casu ruinae, incendiij vel naufragij, ita ut si incendium &c. sit ortum rebus suis præferat res commodatas.* Diligentissimus enim pater-

terfamilias ingruente infortunio semper res pretiosiores præferet vilioribus: at JCtus non habita ratione pretii, præcipit satis faciendum esse commodanti, si res ejus post posuerit propriis. Et hæc est illa præstatio, quæ culpam levissimam transcendit; in reliquis enim fere convenit commodatum cum contractibus, in quibus utriusque versatur commodum.

§. 10. Neque obstat *l. 18. pr. Commod.* Ex aliis enim legibus ea explicanda, uti loquitur Parens meus *c. 11. dec. Sabbath 34. p. 178.* Quæ vero sit illa culpa, quæ præstatur, si utriusque gratia sit contractum commodatum, miror quod unquam fuerit dubitatum; concesso scilicet, *verba, cum promiscue ponantur, definiri debere ex natura negotij.* Cæterum si rejectis veterum definitionibus & divisionibus alios gradus culpæ excogitare velint neoterici, per Parentem, qui veterum interpretum vestigia legit, licebit: At quemadmodum *omnis novatio in jure est periculosa*; ita & illi innumeras difficultates invenient quas superare vix poterunt. uti alia occasione, dante DEO, & tempore ostendam. Benevolus interea lector veniam dabit, quod præter institutum meum paulo latius sim evagatus, & condonabit præterea, si vel ætatis juvenilis infirmitate vel ingenii tenuitate aliqua ex parte fuerim lapsus.

Sed ad rem redeamus.

§. V.

Scilicet cum & operæ locari soleant, latissimus nobis sese offert campus differendi de iis, qui operas suas ad premendum torculum locaverunt, Sunt vero vel *Principales, vel Secundarij.* Persona Principalis est *Præfectus seu rector torculi, Rältermeister/* qui pollere debet arte exprimendi

mendi uvas, & hic ministros sibi habet Personas secundarias seu *famulos torculares*, Rälterbuben/ qui uvarum congeriem prelo subjiciunt, vectibus ligneis urgent, congeriem proscindunt aliquoties, & debite expressum dejiciunt: Welche die tröster aufftragen/ den seisher gebührend behauen und wieder abwerffen können. Locant autem hi omnes operas suas certa mercede præstita, quam *Locarium* vocant J Cti l.15. §.4. l.19. §.1. l.54. π. locat. conduct. Merces autem locationis utrum consistat in pecunia numerata; an vero quavis re fungibili? maxima inter eruditos est contentio. Vid. Vinn. ad §.2. Inst. h.t. Bach. ad Wesemb. h.t. n.7. & ad Treut. h.t. Franzk. in comm. ad h.t. n.61. & distinctio Parentis æternum devenerandi, Syntagm. Jur. Civil. Exerc.34. §.3. qua etiam in præsentī applicata haud difficile erit probatu, quod merces consistere possit non solum in pecunia numerata sed aliis quoque rebus. Neque obstat, l.5. de præscript. verb. quam eleganter explicat Vultejus ad Inst. de locat. conduct. pr. §.21.

§. VI.

Porro de eo, qui Præfecti torculi officium in se suscepit, quæritur: *an præcise operas præstare teneatur, an vero offerendo id, quod interest, liberetur?* Communis DD. opinio est, quod quis offerendo id, quod interest, liberetur. per l.13. §.ult. π. de re jud. l.54. §.1. l.81. π. de V.O. Add. Magnificus Dn. Schragius Patronus meus atque Promotor perpetua veneratione prosequendus in Introd. ad Pand. de locat. conduct. §.16. in fin. à quibus tamen absque ratione primum & solum dissensisse invenio Corasium lib.2. Miscell. cap.3. Atque inde esse quoque dicunt, ut, si quis duobus in exprimendis uvis locet

locet operas, tametsi conveniat priori conductori ante
satisfieri. *l. 26. π. locat. conduct.* posteriori tamen præ-
standum sit interesse, si promissæ operæ debito modo
nequeant solvi: Promissis enim est standum & peccat
ille, qui in fraudem damnumve aliorum plus de sese pol-
licetur, quam præstare poterit: quia affectare nemo de-
bet, in quo vel intelligit vel intelligere debet infirmita-
tem suam alii periculosam fore. *l. 8. §. ult. ad leg. Aquil.*
Inde talis oscitantia vel temeritas omnino punienda ve-
nit, ut fraudibus & dolis omnis occasio præscindatur.
Anne vero alium sublegare possit qui promissa exsolvat?
peculiaris est quæstio. Sane si hoc specialiter actum
sit, ut suis operis rem finiat, tunc non liberatur, tametsi
alius operas præstet, *l. 31. de solut.* nisi id fiat consentiente
domino torculi, ita tamen ut & præstare teneatur eo-
rum culpam, quorum operis fuit usus. Denique cum
sæpenumero contingat, ut vicinus propter invidiam
plurimis promissis moveat meum torculi rectorem, ut
à meo servitio recedat, quæstio est: *an teneatur ille mihi*
in id, quod mea interest, perdidisse solertem ministrum?
Respondent Odofredus in *l. cum quis. π. de dolo malo,* &
Nicol. Bello. *cons. 43. n. 6.* teneri vicinum *actione doli ma-*
li. Et hæc de obligatione eorum, qui operas suas ad
premendas uvas locavere, sufficiant: restat, ut de mer-
cede, quam dominus ex essentia hujus contractus iis-
dem præstare debet, quædam addam, vel potius remisso
lectore ad alios DD. promissis meis satisfaciam.

§. VII.

Nimirum circa tempus, quo merces solvenda, tres
occurrunt sententiæ: Aliqui, uti Motzcius notat *Tr. de*
Contr. p. m. 522. n. 22. statim inita locatione solvendam

esse statuerunt. Aliqui arg. l.7. §.4. C. de Adv. Div. Jud. ubi Azo tradit. de Loc. cond. medio locationis tempore solvendam asseruerunt; Et denique aliqui finita demum vindemia. Quæ posterior sententia verissima videtur, propter rationes manifestas legis 42, ubi Pomponius: *qui hoc anno, aut hoc mense, dari stipulatus sit, nisi omnibus partibus præteritis anni vel mensis non recte petet, & legis. 138. de V.O. Eum, qui certarum nundinarum diebus dari stipuletur, primo die petere posse, Sabinus ait. Proculus autem & ceteri diversa schola auctores, quamdiu velexiguum tempus ex nundinarum spatio superesset, peti posse existimant. Sed ego cum Proculo sentio. Quam quoque opinionem probatam invenio à Parente meo æternum devenerando, Exerc. Synt. Jur. Civil. 24. §.1. hac tamen addita limitatione, nisi ad mensuram vel in dies merces sit constituta.*

§. IIX.

Atque idem Genitor, filiali amore prosequendus, eleganter in § 22. h.l. respondet ad quæstionem: *An, si casu quis impediatur operas præstare, mercedem petere possit?* Regulariter scilicet mercedem non deberi; exigere tamen æquitatis & commiserationis rationem, ne famuli morbo aliave justa causa impediti officium suum præstare, in continenti ab iis, quibus inserviunt, domo expellantur; verum si diutius non exhibeant operas suas, integram mercedem petere non posse: Similiter si moriantur, qui operas promiserunt, hæredes ejus non posse totam exigere mercedem. Denique accidit interdum, ut promittam meis operariis eandem mercedem, quam alii cives solvunt, *qui cives cum diversimode oluisse inveniantur, quæritur, quod nam salarium dare debeam?*

beam? Resp. Guid. Pap. *decis.* 252. minus dandum esse, argumento legis 29. §. 1. π. *de legat.* 3. *Cum ita legatum esset, ut Titia uxor mea tantundem partem habeat, quantum unus heres: si non aequales partes essent heredum: Quintus Mutius & Gallus putabant, maximam partem legatam esse, quia in maiore minor quoque inesset: Servius, Ofilius, minimam: quia cum heres damnatus esset, in potestate ejus esset, quam partem daret. Labeo hoc probat: idque verum est: Et hæc de ministris torculariis. Sufficiant quoque de jure ad Torcular, cum in reliquis contractibus vix ac ne vix quidem singulare quid occurreret. Dili- gentiæ itaque aliorum & tempori reliqua committimus, cum propositum nostrum haud patiatur longius evagari.*

CAP. V.

De

TORCVLO PVBLICO.

CUm præter opinionem creverit hæc nostra tractatio, temporis brevitās, itemque itineris instituendæ necessitas me cogunt, tractationem de *Torculo Publico* in commodiorem occasionem differre. Bene- volus itaque Lector veniam dabit, si corollaria tantum quædam partim ex Mylero desumpta, partim ab aliis optimis auctoribus tradita annectam.

1. Definitio Torculum publicum, cujus & usus & causa sunt publica, & ad quod omnes de universitate vel pago uvivis

collectis premendi causa accedere tenentur.

2. Torcular Bannale & Publicum eadem esse censeo.
3. Dantur & Torcula publica, quorum usus ad privatos pertinet.
4. Sicut viceversa, privata, quæ Principes possident.
5. Comes Imperii vel universitas habens torculum subditos vel concives non potest pro lubitu cogere, ut ibi uvas premant.
6. Jus prohibendi ædificare torcula refero ad Regalia.
7. Majestati licet pro beneplacito quibusdam torculorum extructionem concedere.
8. Pacto potest effici, ut subditus ad nullum, aliud quam hoc vel illud eat torculum.
9. Si dominus cum universitate pactum de torculo bannali erigendo iniri velit, singuli de universitate consentire non debent, sed major pars sufficit.

10. Juramento præstito à subditis de utendo solo torculo Principis jus coërcitionis bannariæ est introductum.
11. Pacto & conventionem prædecessorum jus torculi publici acquiri potest.
12. Dominus torculi bannalis Juri banni etiam invitis districtualibus renunciare & ipsum bannum refutare potest.

CAP. VI.

De

JURE TORCULORUM,
itemque de vocibus Germanicis
Kälter/ Weinpresse/ Drotte &c.

- §. 1. *Torcularia, quibus oleum exprimitur, distincta erant à molis oleariis. Mola asinaria quæ sint; remissive.*
- §. 2. *Trapetum erat diversum à mola. Servius notatur.*
- §. 3. *Typographorum prela. Prela, quibus sigilla chartæ imprimuntur. Explica-*

*plicatur Genes. c. 41. vers. 42. Plum-
bea sigilla quando ceperint.*

§. 4. *Germani scientiam colendi vineas à
Romanis accepere. Sed nimis sero:
Wein vel Win descendit à Vino: Galli
quoque vites à Romanis acceperunt.
Weinpress/Kälter/ sunt vocabula Ori-
gine Latina.*

§. 5. *Drotte descendit à Torcular.*

§. 6. *Cur Lutherus Torcular semper ver-
tat eine Kälter? Explicatur cap. 24.
Hiobi. vers. 11. itemque c. 63. v. 5. Esaiæ.*

§. 7. *Explicatur cap. 48. vers. 33. Jeremia.
Cantus eorum, qui uvas calcabant in
torculo. Celeuma quid? αλευμα. No-
va ratio, cur Vulgata vocem Hebrai-
cam Bechalon vertat Celeuma.*

§. I.

Diximus §. ult. cap. 1. ad oleum exprimendum tor-
cularia fuisse adhibita, ita ut eorundem memoria
vigeat in illis, quibus in nostris Pharmacopæis ad
succum & oleum ex oleribus exprimendum utimur.
At cum apud priscos molæ *olearia* vel *olivaria*, ut adpel-
lant Pomponius l. 21. π. *de fund. instr. legat.* Vlpianus
l. 19. §. 2. π. *locat. conduct.* & Paulus lib. 3. *Sentent. tit. 6.*
cognitæ quoque essent; observatu dignum est molas
illas

illas fuisse tantum adhibitas ad contundenda semina, quæ alias inutilia erant, ut ex iis oleum torculis exprimeretur. vid. Hering. *de molend. q. 6. §. 2.* Atque hæ sunt molæ ille trusatiles, quæ circum actæ manuum agilitate & robore fruges deterebant, & quas Aufonii ævo non amplius extitisse, sed asinarias in eorum locum cefsisse contendit Dempst. *ad Rosin. lib. 1. c. 14. p. 86. B.* quod tamen assertum late examinat Heringius *q. 5. n. 9. de Molend.* de asinariis illis molis celeberrimis ex Meursio Taubmanno, aliisque Criticis plurima lectu dignissima addens.

§. II.

Eodem modo distincta erant & usu & forma hæ molæ oleariæ à trapetis : quanquam contrarium sentiat Servius *ad lib. 1. Georg.*

Venit hyems teriturq; Sicynia bacca trapetis.

Quinque enim præter torcular ad oleum exprimendum in usu erant machinæ ; Mola, trapeta, canalis, solea, rudicula, uti colligo ex Columellæ *lib. 12. cap. 49.* Oleo, inquit, *conficiendo molæ utiliores sunt, quam trapetum : trapetum quam canalis & solea.* Est & organon erecta tribula simile, quod rudicula appellatur, idque non incommode opus efficit : pro conditione tamen & regionum consuetudine prædicta machinæ exercentur. Vides itaque hoc ex loco, quanta fuerit differentia inter trapeta & molas : quodque trapeta tanquam minus proficua nunquam fuerint adhibita, nisi consuetudo vel loci necessitas ea exegerint. Vid. Mart. *lib. 7. ep. 27. lib. 13. ep. 36.* Statius *lib. 2. Sylv. 7.*

§. III.

§. III.

Ratione formæ affinitatem cum torculo habent genera illa prælorum, quæ ad res varias comprimendas adhibemus, quæque à rebus, ad quarum usum sunt destinata nomen accipiunt uti v. g. Buchbinder-Pressen/ Tuch-Pressen/ Brieff-Pressen &c. Eodem modo cognata sunt torcularibus illa præla, quæ ad varias figuras panno, chartis &c. imprimendas adhibemus, inter quæ celeberrima esse puto *prælum Typographorum*, itemque prælum ad sigilla ceræ imprimenda accommodatum. Illud autem prælum Typographorum καὶ ἐξοχλὼν à Germanis vocatur eine Presse/ & cum ipsa arte libros imprimendi, magno commodo orbis literati, inventum est Argentoratensium certissimum: uti hoc evidentissime demonstravit, & documentis publicis comprobavit Magnificus D.D. Schragius, quondam Consiliarius Reipubl. hujus Argent. meritissimus, in Bericht/ von Erfindung der Buchdruckerey. Antiquius autem est prælum, quo sigilla Principis imprimuntur ceræ. Principio equidem annulis signatoriis solum utebantur, qui ad gubernacula Reip. sedebant. Sic Moyse Genes. cap. 41. vers. 42. tradit; Pharaonem Ægypti Regem post somnii Regii interpretationem à Josepho factam, Annulum digito suo detractum ejusdem Josephi manui inseruisse. Et quanquam Henr. Kitchius putet, de ann. aur. n. 4. annulum illum fuisse honorarium quendam, vel ornatus solum causa gestum, rectius tamen dissentit Kirchnerus lib. 2. de Jur. Legat. c. 8. n. 88. ostendens, fuisse eum signatorium, datum illi tanquam Cancellario & intimo Consiliario vel patriæ patri, i. e. majori domus & Proregi summæ potestatis gratia, ad manda-

manda-

mandata & Responſa Regis obſignanda & confirman-
da. Labente autem tempore, ut diſtinguerentur ſigil-
la publica à privatis, majora ſigilla in uſum venire, quæ
ope præli ceræ imprimuntur: & huiusmodi ſigillis uſi
fuere omnibus in reſcriptis vel conſtitutionibus Impe-
ratores atque Pontifices, donec tempore Hædriani, quo
ſedente magna ſedi facta eſt acceſſio, tabulas plumbo
obſignare placuit. vid. Polyd. Vergil. *de invent. rer. lib. 8.*
cap. 2. Interea tamen & hodierna die pleraque privile-
gia & reſcripta ejuſmodi cereis ſigillis ſunt munita & per-
rarò vel plumbea vel aurea vel argentea adhibentur, niſi
in rebus majoris momenti, uti experientia ſatis ſuper-
que teſtatur.

§. IV.

Et hæc de Affinibus torculi ſufficiant. Coronidis
loco, cum & racemationes admittat torcular, de origine
vorum *Kälter/Drotte/* itemque *Weinpreß/* quædam ad-
dam. Novimus ſcilicet è veterum monumentis, Ger-
manos diu renuiſſe vites plantare, ſed ſuo potu conten-
tos vini commercium effugiſſe. Quod quoque in pri-
mis probat illud diploma, quod Goldaſtus exhibet, &
de quo in diſſertatione noſtra, *de Vineis*, Præſide opti-
mo Parente, Jenæ habita, latius egimus *cap. 2. de origine*
vinearum. Factis autem plurimis excuſſionibus in Ita-
liam, factum quoque, ut è prælio redeuntēs dulcedi-
nem vini cognatis commendarint, qui vites plantare
incipiebant, donec in dies progredereſſetur cultura, & per
totam Germaniam amaretur vini potus. Cum itaque
non haberent nomen, quo ſuccum hunc uvarum appel-
larent Alemanni, retinuerunt illud Latinum, *Vinum*,
Wein vel *Win/* ſecundum Dialectos gentium Italiæ &

Galliae confinium. Sicuti Galli quoque fecerant, qui, uti Plinius notat, ab Elico ex Helvetiis cive uvam ex Italia secum in Galliam ferente, uvas plantare didicerunt. *Hist. nat. lib. 12. cap. 1.* Eadem ex causa probabile quoque videtur, retinuisse in defectu aliarum vocum Alemannos Latina vocabula, quibus machinam hanc, quo vinum exprimitur, appellavere. Et quidem voces *Weinpress* & *Kälter* quod attinet, rationi haud est absolum, descendere illam (*Weinpress* scilicet) à *Pressorio*, quod Synonymon torculi habetur, hoc (*Kälter* nempe) à *calcare*, cum in torculo prælum, (*der Kälterbaum*) quasi calcatoris officio fungatur. Quid? quod ex ingeniosa *Viri doctissimi* observatione ex ipsa voce *Kälter* per syllabarum transpositionem oriatur vox *tercel*/ quod fere convenit cum Latina Torcul. Natales itaque suas vox *Kälter* ipso vocabulo Torcul forsitan debet: praesertim si majorum nostrorum zelum perpendamus, qui vix ac ne vix quidem peregrina recipiebant vocabula, sed suæ linguae amplitudine contenti consueti erant, reliquis linguis vocabula subministrare. (Vid. Praschius in *dissert. de Origine linguae lat.* Morhof *von der teutschen poësie*/ qui incunabula utriusq. linguae tum Graecae cum Latinae in Germanorum idiomate quaerunt.) Quod tamen hodierna die cum ipsa majorum virtute fere in desuetudinem abiisse dolent cordati viri, dum ne periodum quidem scribere vel eloqui valeant hodierni, quæ variis linguis exornata vel potius conspurcata non prodat infelicem hominum vanitatem & stultitiam.

§. V.

At unde Germanica vox, *Drotte*/ descendat, conjecturae vix esset locus, nisi novissemus quotidie fere Germa-

Germanos euphoniæ gratia mutare voces suas, sic ut interdum ipsi Germani vix intelligere valeant, quæ avi fuere locuti; ut taceam, quod voces illæ, quæ usu fere rusticis sunt propriæ, vel quæ in rure tantum occurrunt, majori adhuc mutationi sint obnoxia, quam quæ in vita Politica ab eruditis sæpe usurpantur. Iccirco in ea sum opinione, quod vocabulum Drotte descendens à torculari, Latio quoque suas debeat Origines, sitque vox illa prima & antiquissima, qua machinam nostram immobilem significarunt Germani, licet interveniente tempore & corrupta pronuntiaretur, & solum illi instrumento, quod mobile est, aptaretur. Atque hæc mea conjectura crescit cum ex eo, quod Mylerus c. 18. d. l. in §. 1. in fin. prodidit, *apud Lacum Lemannum instrumentum hoc vocari eine Torcul*; tum ex Actis illis Lindav. fol. 463. *Als nachdeme Lazarus Kimpel Oesterreichischer Amptmann der vier Lindauischen Keelen/Höff und Dörffern in Anno 1638. sich der Beeyndigung des Troggelmeisters/ unterfangen/ ist solches von der Stadt Lindau als eine turbatio in dero Lands/Obrigkeit/ am Kayserlichen Hoff geklagt/ und durch darauff erkante und ergangene Kayserliche rescripta gedachte Beeyndigung in Anno 1639. & 1640. unterlassen worden.* Vides ex hisce, hoc instrumentum, quod jam eine Drotte vocamus, ante aliquot annos eine Droggel esse nominatum, quæ vox Latino vocabulo (torculo scil.) adhuc propius accedit.

§. VI.

Denique quod B. Lutherus in Bibliis hanc machinam, quæ premendis uvis apta est semper vertat *eine Käster*/ ne mirere. Erat enim sancti viri hujus ani-

mus, omnia illa lingua Misnica, (Hochteutsch) quæ & optima judicabatur & elegantissima, exprimendi; nunc autem illa nunquam vocem Drotte / perraro vocabulum Weinpreß / usurpat, sed semper hac in materia utitur vocabulo Rälter. Sic Hiobis verba cap. 24. vers. 11. ita vertit: Sie zwingen sie Del zu machen auff ihrer eigenen Mühlen / und ihre eigene Rälter zu treten / und lassen sie doch Durst leiden. i. e. *Inter muros eorum oleum exprimunt: torcularia calcant & sitiunt.* Quibus verbis scelera impiorum prodere Spiritus S. voluit, qui urgent pauperes debitores, ut uvas suas calcant in eorum torcularibus, ne quid in usum suum convertere possint vel ne tantillum quidem remaneat, quo sitim sedare queant. Vid. Dn. Sebastianus Schmidius Theologus per totam Germaniam cum propter ætatem tum doctrinam venerandus. *in Comment. ad Hiob. c. 1.* Eadem voce Germanica Rälter utitur noster in translatione cap. 63. vers. 3. *Esaia.* Ich trete die Rälter allein / und ist niemand unter den Völkern mit mir. Quo in loco tamen metaphorice loquitur Propheta ostensurus Jesum, ut Messias esset, salvatum prius suapte virtute fuisse & suo brachio, vid. Joh. Georg. Dorsehæus *part. 1. Theol. Zacharianæ c. 5. § 46. c. 8. § 144.* Sexcenta adhuc loca notari possent, si tempus superesset: ea igitur lubens prætereo, pauca tantum additurus de cantu calcantium uvas in torculari, occasione capitis 48. *Jeremie 33.* *Super messem tuam & vindemiam tuam prado irruit. Ablata est letitia & exultatio de Carmelo, & de Moab: & vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum Celeuma cantabit.* Freude und Wonne ist auß dem Felde weg / und auß dem Lande

Lande Moab/und man wird keinen Wein mehr kältern/ der Weintretter wird nicht mehr sein Lied singen. Conf. Jud. 9.

§. VII.

Nimirum novimus ex veterum Poëtarum cum Græcorum tum Latinorum monumentis in vindemia vel in torculari peculiare fuisse adhibitas cantiones, quibus partim lætitia partim gratus animus de beneficiis erga supremum numen declarabantur. Vid. eadem Dissertatio nostra *de Vineis cap. 6. de Vindemia*. Dicebatur autem carmen illud ὀπιλιωαῖον vel λιωαῖον, cumque ab Ethnicis vindemia peracta in Bacchi honorem caneretur, inde *Bacchus* quoque λιωαῖος vocatur. Porro cum constet à *torcularibus* carmen λιωαῖον dici, inter Hymnos Davidicos quoque quosdam, ut 8. 80. 83. reperimus, qui ὑπὲρ τῶν λιωῶν inscribuntur i. e. *pro torcularibus*. Sunt enim, ut notatum à B. Hilario in *Prefat. Psalm.* hymni hi victoriales, seu ὀπινίκιοι, & gratulatorii inque festo tabernaculorum collectis jam frugibus canebantur: *Levit. 23. 39.* Sicuti idem confirmant quoque quidam vetustiores apud Theodorum Antiochenum, in catena Græca, ex quorum sententia Theophylactus *in cap. 7. Joan.* de tertio Scenopegiorum festo agens: ἡμεῖς ἐτέλειν ὀχλαρχαῖον ὅτι τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν καὶ τῇ σεπωμένῳ τῷ ῥωμαιοῖς μῆνα. τότε γὰρ δὴ ὀχλαρχαῖον Κυρίως, ὡς πάντας τοὺς καρποὺς συγκομισάμενοι. διὸ καὶ σκηνὰς ἤτοι καλύβας ἐπήγνουσαν, καὶ ὡς ἐν ἀγροῖς ἀγρόγοντες, ὑφραίνετο. ὁδὸν καὶ ψαλμοὺς πινὰς Δαυιδικὰς ὀπιγροφίαν ὑπὲρ τῶν λιωῶν, Φασίπνες, εἰς ταῦτῃ πλὴν ἑορτῇ συντελεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Δαυίδ. τότε γὰρ δὴ τοὺς λιωὰς αὐτῶν ἐπλήρουν, τραγῶντες δηλαδὴ καὶ ὅτι τέτοις ὀχλαρχαῖοντες, καὶ ψαλμοῖς ἐχρῶντο καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πρὸς

Ἐχαριστία οἶος ἐστὶν ὁ ὄγδοος ψαλμός i. e. quod celebrabant
 in gratiarum actionem, propter convectas fruges mense Se-
 ptembri Romanorum. Tunc enim gratias agebant Domino
 convectis omnibus frugibus. Quare etiam tabernacula fie-
 bant, & velut in agris lati degebant. Vnde Psalmos quos-
 dam Davidis quorum inscriptio est pro torcularibus, ajunt
 nonnulli in hujus festi honorem compositos à Davide. Tunc
 enim torcularia sua implebant, & uvas premebant, & eone-
 mine gratias agebant, & Psalmis atque aliis in gratiarum
 actionem utebantur. Talis est Psalmus octavus &c. Quod
 vero vulgata in transferendo hoc loco Jeremiæ utatur
 voce *celeumate*, non *λιωαίον* duas arbitror esse causas:
 (1.) enim Propheta per vocem Hebraicam *Bechalon* no-
 tare voluit ejusmodi carmen, quod in ipsa uvarum cal-
 catione cecinere calcatores; nunc autem *λιωαίον* signi-
 ficat carmen, quod omni opera confecta recitatur. Er-
 rat itaque Hugo Cardinalis, dum Celeuma de cantilena
 explicat, quam veteres solebant post prandium illud, ab-
 soluta collectione fructuum institutum, canere. *Pater-
 fam.* inquit, postquam collegerat totam vindemiam in cella-
 rium suum familiae & omnibus vindemiatoribus suis facie-
 bat magnum convivium, & post prandium de abundanti col-
 lectione fructuum cantabant & cantilenæ ille dicebantur *Ce-
 leuma*. *κελεύω* enim, à quo Celeuma descendit, notat
jubeo, adhortor, & proprie usurpatur de remigibus, qui se
 in vicem ad opus diligenter faciendum adhortabantur:
 & talis adhortatio vocatur *κελεύσμα*: improprie tamen &
 per metaphoram transfertur quoque ad illos cantus,
 quibus famuli torculares utebantur ad socordiam & ne-
 gligentiam sociorum repellendam. (2.) cum nullum
 peculiare nomen Latium indiderat huic carmini, reti-
 nere

nere voluerunt interpretes Græcum illud, quod Martialis *lib. 3.* simili in materia adhibet, utilatius probavimus in *dissert. nostra de Vineis c. 6. §. 20.* Ex quibus patet quoque in vanum laborare Neotericos quosdam, qui una voce Hebraicum illud vocabulum *Bechalon* exprimere cogitant, uti jamdudum idem quoque observatum invenio à Martino del Rio S. J. *Sacerdote Salmanticæque Professore, in Adag. Vet. Test. 719. p. m. 310.* Plura qui hac de materie desiderat adeat dissertationem nostram *de Vineis c. 1.* Cæterum quia per DEi Opt. Max. gratiam perfuncta molestiis hujus maris tandem aliquando attigit littus na vis mea

— & in portum vento ratis acta secundo est:

utor ea nostri Bartoli de Saxoferrato *ad l. 2. quo minus n. 54. π. de flumin.* confessione vel cautela, quam absoluta & exculta materiei de molendinis uberrimæ longeque difficillimæ tractatione ita concepit:

Hæc quæ dicta sunt, si vera sunt, placent: Si quid autem minus bene dictum est, rogo te Lector, secure redarguas. Mihi enim satis est, si præsens scriptura animum legentis incitat ad veritatis indaginem.

S. D. G.

Corolla-

Corollaria ex materie Culparum desumpta.

I.

Culpam cum proposito conjunctam proprie non esse culpam rectius affirmatur. Impossibile enim est, culpam cum proposito ac proæresi esse conjunctam & tamen non malitiose quid fieri.

II.

Imperitia, simplicitas, rusticitas nec minuere possunt culpam nec intendere.

III.

Culpæ, quæ in deposito & societate præstantur, gradu inter se differunt.

IV.

Inter culpam ac negligentiam nullam realem admitto differentiam.

V.

Restitutio minoris ob dolum quidem; non tamen ob culpam latam impeditur.

VI.

Lata culpa nunquam comparatur dolo in mala fide inducenda, nec in causa infamiæ.

VII.

In mandato ob dolum quidem infamia & perfidia contrahitur; non vero ob culpam levissimam.

Struve, Georg Gottlob

Diss. inaug. de iure torculorum

Argentoratum 1688

4 Diss. 2289#Beibd.6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10832860-5